School Leadership

বিদ্যালয়ৰ নেতৃত্ব

Transforming teaching-learning process: promoting inclusion in your school

শিকন শিক্ষণ প্ৰক্ৰিয়াৰ ৰূপান্তৰ ঃ আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ অন্তৰ্ভুক্তিত বিকাশ কৰা

Teacher Education through School-based Support in India
www.TESS-India.edu.in

অনুবাদ আৰু অভিযোজন ঃ ৰাজ্যিক শিক্ষা গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ, অসম

http://creativecommons.org/licenses/

The Open University

UKaid from the British people

এই স্কুল লিডাৰশ্বিপ অ' ই আৰ (মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ) হৈছে Tess Indiaৰ 20টা গোটৰ অন্যতম, যাৰদ্বাৰা বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষকসকলে নিজৰ বুজাশক্তি আৰু দক্ষতাৰ বিকাশ ঘটাই শিক্ষণ আৰু শিকনৰো উন্নতি কৰিব পাৰে। এই গোটটোত অনুশীলন অতি প্ৰয়োজনীয় আৰু কৰ্মীবৃন্দ শিক্ষাৰ্থী তথা অন্যান্য সকলেও ইয়াত সহযোগ কৰিব। এইবোৰ ফলপ্ৰসু বিদ্যালয়ৰ সন্দৰ্ভত কৰা গৱেষণা আৰু পাঠ্যক্ৰমিক অধ্যয়নৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।

নিৰ্দিষ্ট গোট অধ্যয়নৰ কোনো নিৰ্দেশনা নাই যদিও স্কুল লিডাৰশ্বিপে গোটেই বিষয়টো অধ্যয়ন তথা শিক্ষণ-শিকণৰ উপযুক্ত কাৰ্যব্যৱস্থাৰ যোগান ধৰে। আপোনালোকে গোটটো অধ্যয়নৰ বাবে বিশেষ বিষয়বস্তুৰ সহায় ল'ব পাৰে। নেচনেল কলেজ অৱ স্কুল লিডাৰশ্বিপৰ পাঠ্যক্ৰমিক পৰিকাঠামোৰ সৈতে সংঘৰদ্ধ এই গোটটোৰ মূল দিশ হ'ল ঃ স্কুল লিডাৰশ্বিপত ইয়াৰ প্ৰভাৱ (ক) নিজা নিয়ন্ত্ৰণ আৰু বিকাশ, (খ) শিক্ষণ-শিকন পদ্ধতিৰ পৰিৱৰ্তন, (গ) অংশীদাৰিত্ব বৃদ্ধি। বাকীবোৰে কোনো বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ নতুনত্বৰ সন্ধান কৰে।

এই গোটটো প্ৰধান শিক্ষকসকলে নিজা অধ্যয়ন অথবা শিক্ষণ আঁচনিৰ অংশ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। শিক্ষণ আঁচনিৰ অংশ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। আনহাতে তেওঁলোকে ব্যক্তিগত শিক্ষণ দিনলিপিৰ ব্যৱস্থা কৰি তাৰপৰা হোৱা অভিজ্ঞতা আনৰ সৈতে ভাগ বতৰা কৰি লাভান্বিত কৰিব পাৰে। ইয়াত ব্যৱহৃত স্কুল লিডাৰ বাক্যাংশই প্ৰধান শিক্ষক, অধ্যক্ষ, সহকাৰী শিক্ষক অথবা বিদ্যালয়ৰ নেতৃত্ব বহনকাৰীৰ দৰে দায়বদ্ধ ব্যক্তিক বুজাইছে।

ভিডিঅ' সম্পদ *Video resources*

The Tess Indiaৰ স্কুল লিডাৰশ্বিপে ভাৰতীয় বিদ্যালয়ৰ প্ৰধানসকলৰ বাৰ্তালাপৰ ভিডিঅ' কৰি সেইবোৰ বিদ্যালয়ৰ শিক্ষণ আৰু শিকণৰ পৰিৱৰ্তন তথা উন্নতিত অৰিহণা যোগাইছে। এই প্ৰচেষ্টাৰে তেওঁলোকে নিজৰ নিজৰ দক্ষতাৰ প্ৰমাণ কৰিববৈ উৎসাহিত হ'ব। এইবোৰে শিক্ষকসকলক পাঠ্যপুথিৰ গোটভিত্তিক শিক্ষা প্ৰদানৰ বাবে উদগনি যোগাব, অৱশ্যে এইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰাটো অপৰিহাৰ্য নহয়।

Tess Indiaৰ ৱেবচাইট http://www.tess-india.edu.inৰ পৰা ডাউনলোড কৰি অথবা অনলাইনতে এই ভিডিঅ'সমূহ প্ৰত্যক্ষ কৰিব পাৰি। নতুবা চিডি আৰু মেম'ৰী কাৰ্ডটো ভিডিঅ'সমূহ লৈ চাব পাৰি।

Tess India প্ৰকল্পৰ বিষয়ে

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সহযোগিতা বৃদ্ধিৰ বাবে বিদ্যালয়ৰ কৰ্তৃত্বশীল ব্যক্তিৰ সমৰ্থনত মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ ব্যৱহাৰ কৰি শ্ৰেণীকোঠাত প্ৰাথমিক আৰু উচ্চ শাখাৰ শিক্ষকৰ অনুশীলনৰ অভ্যাসৰ উন্নতি ঘটোৱাটোৱেই Tess Indiaৰ লক্ষ্য।

ভাষা, বিজ্ঞান আৰু গণিতসহ বিদ্যালয়ৰ পাঠ্যপুথিৰ লগতে 105 Tess India বিষয়ৰ মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদসমূহ শিক্ষকক যোগান ধৰা হয়। তেওঁলোকে শিক্ষকসকলক এনে কাম কাজৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব যাতে আন শিক্ষকে একেটা বিষয় শিকাওতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে লাভ কৰা জ্ঞান তথা বোধশক্তি তুলনামুলকভাৱে উন্নত হ'ব।

Tess Indiaৰ সকলো মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ ভাৰতীয় তথা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় লিখকৰ দ্বাৰা সামগ্ৰিকভাৱে লিখা, য'ত ভাৰতীয় পাঠ্যক্ৰম আৰু সূচীপত্ৰ অনলাইনত (http://www.tess-india.edu.in) উপলব্ধ। মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদসমূহ বিভিন্ন পৰ্যায়ত উপলব্ধ আৰু প্ৰত্যেক অংশগ্ৰহণকাৰীৰ বাবে ই উপযুক্ত।

Tess India ইংলেণ্ড চৰকাৰৰ দ্বাৰা ব্যয়সম্বলিত আৰু ইংলেণ্ড মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনৰ।

Version 2.0 SL13v1
Assam

Except for third party materials and otherwise stated, this content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/
TESS-India is led by The Open University UK and funded by UK aid from the UK government

এই গোটটোৰ বিষয়ে (What this unit is about)

বিগত দুইগ্রতিনি দশক ধৰি ভাৰতৰ লগতে বি ৰে আন আন দেশৰ চৰকাৰসমূহে শিক্ষাৰ সামগ্রিক ক্ষেত্ৰখনক লিংগ আৰু সামাজিক পক্ষপাতিত্বৰ কৰলৰ পৰা মুত্ত কৰাৰ পৰিপ্রেক্ষিতত কেতবোৰ প্রতিশ্রুতিসম্পন্ন ব্যাখ্যা আগবঢ়াই আহিছে। এক সম্ভাৱনাপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তনৰ যুগ হিচাপে এই সময়ছোৱাক অভিহিত কৰা হৈছে, য'ত শিক্ষা ব্যৱস্থাক অধিক মজবুত কৰি ছাত্ৰ সমাজৰ মাজত ইয়াক সঠিক আৰু নিৰ্ভলভাৱে প্রসাৰিত কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব প্রদান কৰা হৈছে।

পৰিবৰ্তনৰ এই ধাৰাই নিম্নলিখিত দিশসমূহ সামৰি লৈছে—

- সকলোধৰণৰ বৈষম্য আঁতৰ কৰা
- সকলোকে সমভাৱে শিক্ষা প্রদান কৰা
- শিশুকেন্দ্রিক, প্রয়োজন সাপেক্ষে শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰা
- শিকন প্রত্রি য়াত সৰ্বাধিক সংখ্যক শিশুৰ অংশগ্রহণ নিশ্চিত কৰা

ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি ((NPE 1986) কে ধৰি প্রাথমিক আৰু মাধ্যমিক শিক্ষাৰ ৰাষ্ট্রীয় পাঠ্যত্র ম 1988, সংশোধিত ৰাষ্ট্রীয় শিক্ষানীতি আঁচনি কাৰ্যত্র ম, 1992 (DOA) আদি দেশৰ আন আন প্রমুখ আঁচনি, নীতিসমূহেও ওপৰোত্ত দিশসমূহ প্রতিফলিত কৰিছে। অতি সম্প্রতি ৰাষ্ট্রীয় পাঠ্যত্র ম ৰূপৰেখা 2005য়ে সামগ্রিক (inclusive) শিক্ষাৰ জৰিয়তে শিক্ষাৰ গুণগত দিশক উন্নত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এক সামগ্রিক ধাৰণাৰ পোষকতা কৰিছে। য'ত এই সন্দৰ্ভত শিক্ষকে কি কৰা প্রয়োজন তাক স্পষ্ট ৰূপত উল্লেখ কৰা হৈছে। যেনে—

- প্রতিগৰাকী ছাত্র-ছাত্রীৰ বিশেষ প্রয়োজনীয়তা সম্পৰ্কে সংবেদনশীল হোৱা
- শিশুকেন্দ্রিক সামাজিকভাৱে প্রাসংগিক আৰু সমশিক্ষা প্রদান কৰা
- ছাত্র-ছাত্রীৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক ভিন্নতাক উপলব্ধি কৰা

যিবোৰ আশা অথবা উদ্দেশ্য লৈ ছাত্র-ছাত্রীয়ে ঘৰৰ পৰা বিদ্যালয়লৈ আহে তাৰ অতি আওকনীয়া হোৱা বা গুৰুত্ব নিদিয়াৰ দৰে মানসিকতাই শিক্ষকৰ পেচাগত উত্তৰণত সদায় অন্তৰায়ৰ সৃষ্টি কৰে। জাতি, ধৰ্ম, বৰ্ণ, লিংগ আৰু কোনোধৰণৰ অক্ষমতা নিৰ্বিশেষে সকলোধৰণৰ ছাত্র-ছাত্রীয়ে বিদ্যালয়ৰ কাৰ্যসূচীত সমভাৱে অংশগ্রহণ কৰা আৰু অৰ্থবহ শিক্ষা লাভৰ সুবিধা প্রদান কৰাৰ বাবে সকলো শিক্ষক মানসিকভাৱে প্রস্তুত হৈ থকাতো বাঞ্ছনীয়। শিক্ষাৰ অধিকাৰ আইন 2009 খনে শিশুৰ গুণগত শিক্ষাৰ এই ধাৰাক ত্বৰান্বিত কৰাত অধিক মাত্রা প্রদান কৰিছে। এই আইনখনে লিংগ তথা সামাজিক শ্ৰেণীভেদে সকলো ছাত্র-ছাত্রীৰ বাবে এক বাস্তৱিক আৰু শিকন পৰিৱেশ সমৃদ্ধ পাঠ্যত্র ম আৰু নিয়মিত প্রত্রি য়াৰ অনুশীলনৰ ওপৰত যথেষ্ট গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে।

এই ক্ষেত্ৰত সংলগ্ন হৈ থকা গৱেষণা গোটে এইটো নিৰূপণ কৰিছে যে শিক্ষকৰ কৌশল ইতিবাচক বা অভিৰোচনে শিকন ব্যৱস্থাত প্রান্তীয়। অনগ্রসৰ শ্ৰেণীৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ যোগদান আৰু শিক্ষন আয়ত্বকৰণত যথেষ্টখিনি প্রভাৱ বিস্তাৰ কৰে।

এখন সামগ্রি শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ বিদ্যালয়ৰ শ্ৰেণীকোঠাত শিক্ষকৰ দ্বাৰা সকলো ছাত্র-ছাত্রীক নিয়ন্ত্রণত ৰাখি সমভাৱে শিক্ষাদান কৰাৰ প্রত্রি য়াক বাস্তৱায়িত কৰোৱাটো বিদ্যালয়ৰ জ্যেষ্ঠ দলপতিজনৰ বাবে বৰ সহজ কাম নহয়। এই ক্ষেত্ৰত প্রধানত বিদ্যালয় নেতৃত্বত থকা ব্যত্তি জনৰ বাবে বাধ্যতামূলক কাম হ'ল—

- শিক্ষণ প্রত্রি য়াত ব্যত্তি গতভাৱে সকলো ছাত্র-ছাত্রীৰ আৰম্ভণিত বিভিন্নত থাকিলেও নিৰ্ধাৰিত সময়ত সকলোৰে পৰা সমান ফলাফল লাভৰ পোষকতা কৰা
- ছাত্র-ছাত্রীৰ শিক্ষন আয়ত্বকৰণৰ দিশটোক উন্নত কৰাৰ বাবে বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকসকলক উৎসাহিত কৰা
- ছাত্র-ছাত্রীৰ বিদ্যায়তনিক সাফল্যতকৈ সামগ্রিক সাফল্যৰ গুৰুত্ব দিয়া

এগৰাকী বিদ্যালয়ৰ নেতৃত্বশীল ব্যত্তি হিচাপে আপুনি শিশুৰ অধিকাৰ 1989 শীৰ্ষক ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ চনদ সম্পৰ্কে সজাগ হ'ব লাগিব যিয়ে ইয়াৰ সদস্য ৰাষ্ট্ৰবোৰৰ বাবে নিজৰ অধীনৰ সকলোবোৰ ল'ৰা-ছোৱালীক সমশিক্ষন প্রদানৰ বাবে বিহিত ব্যৱস্থা কৰাটো বিধিগত কৰাৰ

নির্দেশ দিছে। সেয়েহে বিদ্যালয় প্ৰধান দলপতি হিচাপে এইটো আপোনাৰ দায়িত্ব যাতে আপোনাৰ বিদ্যালয় পৰিমণ্ডলত সামগ্ৰিক চিন্তাৰগ্ৰমনোভাৱৰ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰতিপালন সযতনে হয়।

চিত্ৰ ১ ঃ আপোনাৰ বিদ্যালয়ত অন্তভূক্তি শিক্ষাৰ বিকাশ সাধন

শিকন দিনলিপি (Learning Diary)

এই গোটত কাম কৰাৰ সময়ত আপোনাৰ প্ৰয়োজন হ'ব এখন শিকন দিনলিপিৰ যাৰ বাবে আপুনি ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে এখন নোটবুক অথবা এটা ফোল্ডাৰ। আপুনি আপোনাৰ চিন্তা, পৰিকল্পনাসমূহক একেলগে এই দিনলিপিত লিপিবদ্ধ কৰি থ'ব পাৰিব। সম্ভৱত এই ব্যৱস্থা আপুনি ইতিমধ্যে গ্ৰহণ কৰিছেই।

হয়তো এই গোটটোত আপুনি অকলেই কাম কৰিবলগা হ'ব পাৰে যদিও আপুনি অধিক উপকৃত হ'ব যদিহে আপোনাৰ শিকন অভিজ্ঞতাবোৰ আন নেতৃত্বশীল ব্যক্তি বা দলপতিৰ সৈতে বিনিময় কৰে। এই ব্যক্তিগৰাকী আপোনাৰ সহকৰ্মীও হ'ব পাৰে যাৰ লগত আপুনি আগৰ পৰাই এই সম্পৰ্কে আলোচনা কৰি আহিছে অথবা আন কোনো সদ্য পৰিচিত ব্যক্তিও হ'ব পাৰে। এই কামতো সুসংবদ্ধ ভাবেও কৰিব পাৰে অথবা আপোনাৰ ইচ্ছা অনুসৰি অনানুষ্ঠানিক ভিত্তিতো কৰিব পাৰে। আপোনাৰ শিক্ষন দিনলিপিত লিপিবদ্ধ কৰা কথাসমূহ সভা সমিতিসমূহৰ লগতে দীৰ্ঘদিনীয়া শিক্ষন আৰু বিকাশৰ প্ৰত্ৰি য়াত সহায়ক হ'ব।

এই গোটটোৰ জড়িয়তে বিদ্যালয়ৰ জ্যেষ্ঠ দলপতিয়ে কি শিকিব পাৰে? (What school leaders can learn in this unit)

- ভিন্নতা, সমতা আৰু সমন্বিতকৰণ সম্পৰ্কে বিদ্যালয়ৰ অন্যান্যসকলৰ সৈতে সহমতত উপনীত হ'ব পৰে
- আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ সকলোবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিক্ষন ফলাফলৰ উত্তৰণৰ বাবে গুৰুত্ব দিবলগীয়া দিশসমূহ নিৰ্দ্ধপণ কৰিব পাৰে
- আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ অসুবিধা নাইবা বহিভূত্ত দিশসমূহক উদ্দেশি কাৰ্য ব্যৱস্থা পৰিকল্পনা আৰু সম্পাদন কৰিবলৈ আনৰ লগত সহযোগীতা কৰা।
- আপোনাৰ নিজস্ব পদক্ষেপে পেলাব পৰা প্ৰভাৱসূহৰ মূল্যায়নৰ গুৰুত্ব বুজিব পাৰে

নেতৃত্বৰ জৰিয়তে সম্ভাৱ আৰু সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ বিকাশৰ (Promoting equity and inclusion through leadership)

এয়া আমাৰ বাবে গৰ্বৰ বিষয় যে ভাৰতৰ জনসংখ্যাৰ গাঠনি অতি, বৰ্ণাঢ্য। বৈচিত্ৰ্যতা শব্দটোৱে ভিন্নতাৰ সমন্বয়ক ঠাৰৰ কৰে। এনে কথা নহয় যে জীৱনৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ বৃদ্ধি কৰাতেই বৈচিত্ৰ্যতাৰ অৰ্থ নিহিত হৈ থাকে। বৰঞ্চ জটিল আৰু পৰিবৰ্তনশীল পৃথিৱীৰ লগত খাপ খাব পৰাকৈ বৈচিত্ৰ্যতাই বিভিন্ন উপায় আৰু সম্ভাৱনাসমূহ প্ৰতিফলিত কৰে।

এখন বিদ্যালয়ৰ বৈচিত্ৰ্যতাত বিভিন্ন কাৰক যেনে- ভাষা, জাতি, বৰ্ণক গোষ্ঠী, লিংগ, আয়ৰ পৰিমাণ, শাৰীৰিক অক্ষমতা, বসবাস, বয়স অথবা পূৰ্বৰ বিদ্যালয় আদি জড়িত হৈ থাকে। বিদ্যালয়ত ভৰ্ত্তি হোৱাৰ পাতনিতে দুজন ছাত্ৰৰ শিকন ক্ষমতা অথবা পাঠ্যত্ৰ ম সম্বন্ধীয় ধাৰণা একে নোহোৱাটো স্বাভাৱিক। কাৰকৰ তেওঁলোকৰ জীৱন শৈলী ভিন ভিন এনে প্ৰেক্ষাপটত শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বিভিন্নতাসমূহক সমান মৰ্যাদা দি শিক্ষন প্ৰত্ৰি য়াৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰোৱাটোহে গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা।

ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতিৰ আধাৰত পাঠ্যত্ৰ ম ৰূপৰেখাৰ উদ্ধৃতি

সমতাৰ বিকাশ সাধনৰ বাবে সকলোবোৰ ল'ৰা-ছোৱালীক অকল বিদ্যালয়ত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰতে নহয় তেওঁলোকৰ শৈক্ষিক কৃতকাৰ্যতাৰ দিশটোতো গুৰুত্ব দিব লাগিব। তদুপৰি পাঠ্যত্ৰ মৰ গাঠনি এনে হ'ব লাগিব য'ত ল'ৰা-ছোৱালীৰ স্বভাৱজাত সমতাৰ দিশটো প্ৰতিফলিত হয়। ইয়াৰ উদ্দেশ্য এয়াই যে ল'ৰা-ছোৱালীৰ কোনোধৰণৰ বিসংগতিয়ে বিদ্যালয়ত বাকীবোৰৰ সৈতে মিলা-মিছাত যাতে কোনো অন্তৰায়ৰ সৃষ্টি নকৰে।.

বিদ্যালয় বা শ্ৰেণীকোঠাত নীতিসমূহৰ বি ষণ জটিল হ'ব পাৰে। সেয়েহে বিদ্যালয়ৰ জ্যেষ্ঠ দলপতিজনে এইটো দায়িত্ব ল'ব লাগে যাতে বিদ্যালয়ৰ লগত জড়িত সকলকে বিভিন্নতা, সমতা সামগ্ৰিকতাৰ ধাৰণাবোৰ স্পষ্টভাৱে পায়। তিনিটা প্ৰাৰম্ভিক পদক্ষেপৰ সহায়ত এই কথাখিনি নিশ্চিত কৰিব পাৰি—

1. বিদ্যালয় চৌহদৰ সকলোৱে বিভিন্নতা, সমানতা আৰু সামগ্ৰিকতাৰ ধাৰণা লাভ কৰাটো নিশ্চিত কৰা। তাৰ লগতে ছাত্ৰগ্ছাত্ৰীৰ গুণগত ফলাফল লাভৰ অনুশীলনৰ বাবে সম্ভাব্য ইংগিতৰ কথাটোও সংলগ্ন কৰা
2. ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজৰ বৈষম্য আৰু বিদ্যালয় এৰাৰ প্ৰৱণতা সম্পৰ্কত সহযোগিতামূলক মনোভাৱেৰে পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা। নিজৰ কাৰ্যসমূহৰ বি ষণ কৰি পৰিৱৰ্তন অনা যাতে তাৰ দ্বাৰা এই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিক্ষন ফলাফল ফলপ্ৰসূ হয়।
3. শিকন শিক্ষণ তথা অন্যান্য প্ৰত্ৰি য়াসমূহৰ নতুন ধাৰাসমূহ নিৰীক্ষণ কৰা যাতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওপৰত তাৰ সুপ্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়।

ইতিমধ্যে আপুনি 'আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ বিকাশৰ বাবে বিভিন্নতা সন্দৰ্ভত তথ্যৰ ব্যৱহাৰ' শীৰ্ষক গোটটো পঢ়িছে, তেতিয়াহ'লে আপুনি নিশ্চয় ঠাৰৰ কৰিব পাৰিছে যে কেনেদৰে আপোনাৰ বিদ্যালয় পৰিমণ্ডলত বিভিন্ন তথ্যই বিভিন্নতাৰ বিষয়টো উজ্জীৱিত কৰিছে তাৰ লগে লগে এই সন্দৰ্ভত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিবলগীয়া দিশসমূহৰো চিনাক্তকৰণ হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন তথ্যৰ সংগ্ৰহ আৰু তাৰ আলমত গুৰুত্ব দিবলগীয়া দিশসমূহৰ চিনাক্তকৰণ প্ৰত্ৰি য়াটো বিদ্যালয়ৰ বাকীবোৰৰ কাৰণে কিছু জটিল হ'ব পাৰে যদিও দলপতি হিচাপে আপুনি তেওঁলোকৰ লগত সহযোগ কৰাটো নিশ্চিত কৰিব।

বিভিন্নতা, সমতা আৰু সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ ধাৰণা লাভ কৰাত আনক সহায় কৰা (2 Helping others to understand diversity, equity and inclusion)

আপুনি হয়তো লক্ষ্য কৰিছে যে আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ কোনোবা সহকৰ্মী যদি সামগ্ৰিকতাৰ ধাৰণা স্পষ্ট হৈছে আন কাৰোবাৰ হোৱা নাই। এই ক্ষেত্ৰত অনেকৰ ক্ষেত্ৰত পেচাগত উত্তৰণৰ প্ৰয়োজন হয় যাতে তেওঁলোকে নিজৰ বিদ্যালয় পৰিমণ্ডলত থকা বিভিন্নতাৰ মাজত থকা সমন্বয় আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিক্ষণ ফলাফলৰ ওপৰত পৰিব পৰা ইয়াৰ বিশেষ প্ৰভাৱখিনিক ভালদৰে বুজি পায়।

সেয়েহে এজন ব্যক্তি বিশেষ হিচাপে আপুনি আপোনাৰ সহকৰ্মী তথা সমাজৰ অন্যান্যসকলক এই ধাৰণা সম্পৰ্কে সজাগ কৰাৰ স্বাৰ্থত কিছু সময় দিয়াটো বাঞ্চনীয়। বিদ্যালয় আৰু বৃহত্তৰ সমাজক নিয়োগ কৰাৰ আগতে ইয়াৰ বাবে আপোনাৰ প্ৰয়োজন হ'ব কিছুসংখ্যক সৰু সৰু কৰ্মী গোটৰ যিবিলাকে এই নতুন দিশসম্পৰ্কে সহকৰ্মীসকলৰ মাজত ভিন্নতা, সমতা বা সামগ্ৰিকতাৰ ধাৰণা দিবলৈ নেযাওক কিয় ইয়াৰ বাবে আপোনাৰ প্ৰয়োজন হ'ব কিছুমান আহিলাৰ, যিয়ে আপোনাক এই প্ৰক্ৰিয়াটো আৰম্ভ কৰাত আপোনাক সহায় কৰিব।

সমল-১ ঃ আপোনাৰ সহকৰ্মীৰ লগত এইধৰণৰ ভাবৰ বিনিময়ৰ ক্ষেত্ৰত সকলো অন্তৰ্ভুক্তিকৰণৰ দৰে চিন্তা ফলদায়ক হ'ব

দৃশ্য ঃ সকলোকে জড়িত কৰা প্ৰক্ৰিয়াৰ

Article et at 2006 য়ে শিক্ষা ব্যৱস্থাত চাৰি মাত্ৰাৰ অন্তৰ্ভুক্তিকৰণৰ পোষকতা কৰে যি এই ব্যৱস্থাৰ আৰম্ভমিটো সূচল কৰাত সহায় কৰে।

সুচলতা ঃ বিদ্যালয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ উপস্থিতিৰ অন্তৰায় হিচাপে যিকোনোধৰণৰ শাৰীৰিক, মানসিক, অক্ষমতা, দৰিদ্ৰতা (ইউনিফৰ্ম ফিজ আদিৰ যোগান ধৰিব নোৱৰা, পৰিয়ালৰ বাবে উপাৰ্জনৰ পথ নথকা, ল'ৰা-ছোৱালীক পঢ়িবলৈ আছুতীয়া ঠাই দিব নোৱাৰা), অৱস্থিতি (ঘৰৰ পৰা বিদ্যালয়লৈ যোৱাৰ সুগম ৰাস্তা নথকা), ঘৰুৱা দায়িত্ব অথবা ল'ৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষাক গুৰুত্ব নিদিয়া আদি বিভিন্ন কাৰক ক্ৰিয়াশীল হয়।

1. **গ্ৰহণ ঃ** বিদ্যালয়ত ভৰ্তি হোৱা পিছত ল'ৰা-ছোৱালীয়ে যিখিনি মৰ্যাদা পায় সেয়া শিক্ষকৰ আচৰণে প্ৰভাৱিত কৰিব পাৰে।
2. **অংশগ্ৰহণ ঃ** শিকন হৈছে এক সামাজিক কাৰ্য। আমি যেতিয়া আনৰ সৈতে কোনো কাৰ্যত জড়িত হও তেতিয়া ভিন্নজনৰ মতামতৰে এক যৌথমত গঠন কৰো আৰু তেনেদৰেই জ্ঞান আহৰণ হয়। সেয়ে শিকাৰুসকলক সদায় সহপাঠীৰ সৈতে কোনো কামত অংশগ্ৰহণ তথা মতামত বিনিময় কৰাৰ সুবিধা দিয়াটো উচিত।.
3. **সাফল্য ঃ** সামগ্ৰিকতাই এইটো নুবুজায় যে সকলো শিকাৰুৱে একেধৰণৰ সাফল্য লাভ কৰিব। এই প্ৰক্ৰিয়াত সাফল্যৰ অৰ্থ হ'ল সকলো ল'ৰা-ছোৱালীয়ে নিজৰ নিজৰ বিদ্যায়তনিক আৰু অন্যান্য গুণসমূহ বিভিন্ন প্ৰেক্ষাপটত প্ৰদৰ্শন কৰাৰ সুবিধা পোৱা। মাথো এটা আনুষ্ঠানিক পৰীক্ষা পাতি তেওঁলোকৰ সাফল্যৰ হিচাপ লোৱা কথাটো সামগ্ৰিকতাৰ আওতাত নপৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বিশেষ গুণসমূহ প্ৰদৰ্শন কৰি সমাজৰ প্ৰশংসা লোৱাত শিক্ষকসকলে আগভাগ ল'ব লাগিব।

চিত্ৰ (২) য়ে এনেকুৱা এটা কাৰ্য যিটোৱে ব্যক্তি বা গোটক সেই কাৰ্যৰ পৰা আতৰি থাকিবলৈ বাধ্য কৰাইছে।

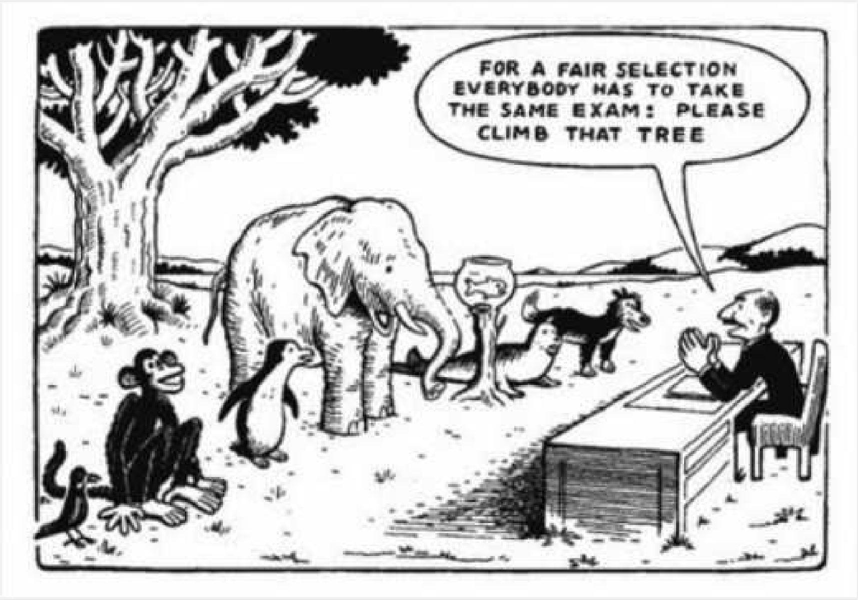

"Everybody is a genius. But if you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing that it is stupid."

-Albert Einstein

চিত্ৰ (২) ঃ আপুনি এনেকুৱা এটা কাৰ্য চিনাক্ত কৰক যিয়ে সকলোৰে অন্তৰ্ভুক্তি নিশ্চিত কৰে।

সকলোৰেই কোনো এক বিশেষ গুণৰ অধিকাৰী। যদি আপুনি এডাল গছ বগাবলৈ দি মাছৰ যোগ্যতা নিৰূপণ কৰিবলৈ যায় তেতিয়াহ'লে মাছৰ বাকী জীৱনক এক মুৰ্খ কৰ্মৰ মাজেৰে অতিবাহিত কৰিবলৈ এৰি দিয়াৰ দৰে হ'ব। এলবাৰ্ট আইনষ্টাইন

উল্লিখিত চিত্ৰখনৰ প্ৰাণীবোৰ ভিন্ন প্ৰজাতিৰ। আপোনাৰ শ্ৰেণীতো জাতি, জনজাতি, ভাষা, লিংগ, বৰ্ণ, শাৰীৰিক সক্ষমতা আদি ভেদে বেলেগ বেলেগ ল'ৰা-ছোৱালী থাকে। শিক্ষক হিচাপে আপুনি তেওঁলোকৰ ভিন্নতাসমূহ চিনাক্ত কৰি এনে কিছুমান কাৰ্য দিব লাগিব যিয়ে তেওঁলোকৰ নিজ নিজ পাৰদৰ্শিতা প্ৰদৰ্শনত সহায়ক হয়। চিত্ৰত এইটো স্পষ্ট যে কোনটো প্ৰাণীয়ে নিৰূপিত কামটোত কৃতকাৰ্য হ'ব। আপোনাৰ শ্ৰেণীকোঠাটোও বিভিন্ন ধৰণৰ পৰা ছোৱালীৰ সমষ্টি। সেয়েহে শিক্ষক হিচাপে আপুনি এনে কাৰ্যৰ অৱতাৰণ কৰা উচিত যিটো প্ৰতিজনকে কৃতকাৰ্য হোৱাত সহায় কৰে।

এনেকুৱা কথা নহয় যে কিছুমান ল'ৰা-ছোৱালী অকল বিদ্যায়তিক কামৰ ক্ষেত্ৰতে পিছ পৰা। বিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশত আৰু কিছুমান দৃশ্য পৰিলক্ষিত হয়, যেনে— কিছুসংখ্যক বিশেষ ধৰণৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে প্ৰস্ৰাৱগাৰগ্ৰশৌচাগাৰৰ ব্যৱহাৰ, খোৱাপানীৰ ব্যৱহাৰ আদিৰ ক্ষেত্ৰতো অপ্ৰয়োজনীয়ভাৱে সম্পন্ন কৰে। এনেধৰণৰ কাৰ্যই সেই ধৰণৰ ল'ৰা-ছোৱালীক ওপৰত অনাহক চাপৰ সৃষ্টি কৰাৰ লগতে তেওঁলোকৰ বিদ্যালয়মুখী প্ৰৱণতা শিথিল কৰে। সেয়েহে শিক্ষক হিচাপে এয়া আপোনাৰ দায়িত্ব যাতে বিদ্যালয় চৌহদৰ পৰিৱেশ যথেষ্ট সহজ আৰু স্বাভাৱিক হয় য'ত এনেধৰণৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ বাবে প্ৰয়োজন হোৱা অতিৰিক্ত সহায় বা অৱলম্বনৰ বাবে সকলো সাজু থাকে।

আপোনাৰ বিদ্যালয়ত সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ পৰিৱেশ গঢ়াৰ উদ্দেশ্যেৰে এখন আলোচনা সভা অনুষ্ঠিত কৰক। (Activity 1: Starting a conversation about the implications of inclusion on practice)

ওপৰৰ উল্লিখিত প্ৰসংগ আদিৰ সামগ্ৰিকতাৰ ধাৰণা আৰু চিত্ৰ নং ৮ৰ কাৰ্টুনখনৰ ওপৰত আলোকপাত কৰক। আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলৰ লগত সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ ধাৰণাৰ অৱতাৰণা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত কেনেধৰণে আপুনি এই সমল দুবিধ ব্যৱহাৰ কৰিআলোচনাৰ বাবে সহকৰ্মীসকলে আগবঢ়োৱা সুযোগ সুবিধাসমূহ বিবেচনা কৰক। যেনে ঃ

- আপোনাৰ বিদ্যালয় প্ৰসংগত
- কোনো বিশেষ বিষয়ৰ প্ৰসংগত
- প্ৰচলিত শিকন শিক্ষণ প্ৰক্ৰি য়া প্ৰসংগত (মূল্যায়ন সমন্বিতে)।

আলোচনা (Discussion)

আমি নিশ্চয় এইটো অনুভৱ কৰিব পাৰো যে বৰ্তমানৰ শিক্ষণ ব্যৱস্থাটো এটা সামগ্ৰিক শিকন পৰিৱেশেৰে সংযুক্ত হওঁক যিয়ে এটা শ্ৰেণীকোঠাৰ যাৱতীয় প্ৰয়োজনসমূহ পূৰ কৰিব পাৰে আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে সক্ৰি য়ভাৱে নিজস্ব সম্ভাৱনীয়তাৰে শিকন আয়ত্ব কৰা প্ৰক্ৰি য়াক ত্বৰান্বিত কৰিব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে এই ক্ষেত্ৰত এইটো অসম্ভৱ নহয় যে আমি সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে পাঠ্যপুথিৰ আলমত চূড়ান্ত লিখিত পৰীক্ষাত অৱতীৰ্ণ হ'ব পৰাকৈ এখন পাঠ্যত্ৰ মৰ পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে। যিয়ে বিদ্যালয়ত সামগ্ৰিক পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নিজস্ব সম্ভাৱনাসমূহৰ বিকাশত সহায় হয়।

উল্লিখিত ত্ৰি য়াকলাপটোৰ ওপৰত আপুনি আপোনাৰ নিজস্ব প্ৰতিফলন এনেদৰে ঘটাব পাৰে—কিদৰে কিছুসংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে সহায়ক হোৱাকৈ এটা বিশেষ বিষয়ৰ পাঠ্যপুথিত সামগ্ৰিক চিন্তাৰ অৱলোকন ঘটাব পৰা কিছু দিশ বা সমল সন্নিবিষ্ট হৈ আছে অথবা এনে কিছুমান ঋণাত্মক কাৰক আছে যিয়ে সেইসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে পাঠ্যত্ৰ মৰ অনুসৰণ কৰাত তান্তৰায়ৰ সৃষ্টি কৰিছে।

আপুনি যিয়েই নাভাৱক কিয়, এই সমূলসমূহে এটা আলোচনা আৰম্ভ কৰাৰ বাট উন্মোচন কৰে— যিয়ে শ্ৰেণীকোঠা আৰু বিদ্যালয় প্ৰাংগণত শিক্ষকসকলৰ সামগ্ৰিক আচৰণ আৰু কাৰ্যকলাপ নিৰূপিত কৰিব পাৰে। এনে কৰাৰ ফলত আপোনাৰ কিছুসংখ্যক সহকৰ্মী শিক্ষক- যিসকলৰ সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ ধাৰণাটো স্পষ্ট বা শুদ্ধ নহয় তেওঁলোক প্ৰভাৱিত হ'ব। এনে দিশত কোনো ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতা নথকা ব্যক্তিয়ে অভিজ্ঞতাপুষ্ট লোকৰ পৰা ধাৰণা ল'ব পাৰে আৰু নিজৰ মাজত এটা সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ পৰিবেশৰ ধাৰণা অনুভৱ কৰিব পাৰে। এনে ধৰণৰ অভিজ্ঞতা যোগাত্মক আচৰণ আৰু বি শ্বাস গঢ়াৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট শক্তিশালী আহিলা হিচাপে বিবেচিত হয়।

এতিয়া ত্ৰি য়াকলাপ ৮ৰ জৰিয়তে আপোনাৰ বিদ্যালয়ত সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ পৰিৱেশ ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত কিদৰে লাভাবান্বিত হয় চেষ্টা কৰি চাওঁক

ক্রি য়া-কলাপ ২ ঃ ব্যক্তি গত অভিজ্ঞতাৰ ব্যৱহাৰ (Activity 2: Using personal experience)

ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতাৰ ব্যৱহাৰ আপোনাৰ ছাত্ৰ জীৱনৰ এনেকুৱা এটা সময়ৰ কথা মনলৈ আনক য'ত আপোনাৰ নিজৰ তথা ঘনিষ্ঠ সহপাঠীৰ মাজত থকা কিছুমান অসামঞ্জস্য (জাতি, বৰ্ণ, ভাষা, শিক্ষা, লিংগ আদি ভেদে) আপোনাৰ সেই সময়ৰ অভিজ্ঞতাত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলাইছিল বা তেনেধৰণৰ কোনো প্ৰভাৱ পেলোৱা নাছিল। নিম্নিলিখিত প্ৰ.াসমূহৰ উত্তৰ দিয়ক—

- সেই অভিজ্ঞতই কেনেদৰে আপোনাৰ মনত ইজনে আনজনৰ প্ৰতি কৰা অৱহেলা বা বৈষম্যমূলক আচৰণৰ অনুভূতি জগাইছিল?
- তেনেকুৱা পৰিস্থিতিত আপুনি কেনেধৰণে মোকাবিলা কৰিছিল?
- আপুনি কেনেধৰণৰ সহায়ৰ অনুভৱ কৰিছিল?
- আপোনাৰ উত্তৰসমূহে বিদ্যালয়ত সহপাঠীৰ দ্বাৰা উপেক্ষিত আৰু বৈষম্যৰ বলি হোৱা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বিষয়ে কেনেধৰণৰ অভিমত দাঙি ধৰে?

আলোচনা (Discussion)

আপুনি হয়তো অনুভৱ কৰে যে আপোনাৰ ব্যক্তিগত জীৱনত এনেধৰণৰ সামান্য বিষমতা বা অৱহেলাৰ অভিজ্ঞতা আছে অথবা আপুনি আনৰ দ্বাৰা অৱহেলিত নোহোৱালৈকে এনেধৰণৰ চিন্তা মনলৈ নানে আৰু আপুনি আপোনাৰ প্ৰতি কৰা কিছুমান বিষমতা বা অনুচিত ব্যৱহাৰ স্বাভাৱিক নিয়ম বুলি মানি লৈছে। যিয়েই নহওঁক, শিক্ষক হিচাপে কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰতি কৰা অন্যায় আচৰণসমূহ আপুনি নিশ্চিতভাৱে প্ৰত্যক্ষ কৰিব অথবা পৰোক্ষভাৱে তেওঁলোকৰ প্ৰতি কৰা এনে কাৰ্যৰ লগত সহযোগিতা কৰিব। পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত হলেওঁ শুভবুদ্ধিৰ উদ্ৰেক হ'ব। সম্ভবতঃ আপুনি হতাশা, অন্যায় বা আপোনাৰ অদূৰদৰ্শিতাক লৈ বিমৰ্ষ হ'ব।

বিদ্যালয়ত কোনো ছাত্ৰৰ বিৰুদ্ধে হোৱা অন্যায় বা বৈষম্যৰ ক্ষেত্ৰত ছাত্ৰজনে এই বিষয়ে আপোনাৰ ওচৰ চাপিবলৈ যথেষ্ট কঠিনতাৰ সন্মুখীন হয় য'ত আপুনি নিজেও অনুভৱ কৰে যে এনে হোৱাটো সমীচিন নহয়। হ'ব পাৰে তেনে অভিজ্ঞতাই আপোনাক কিছু নিৰাশ কৰিব পাৰে, কিয়নো আপুনি আপোনাক আওকান কৰা বা উচিত ব্যক্তি হিচাপে গণ্য কৰা নাই বুলি অনুভৱ কৰিব পাৰে। বিদ্যালয়ত এনে এজন শিক থাকিব পাৰে যিজনে শ্ৰেণীকোঠাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সকলোধৰণৰ অনুশালণত সমানে সহযোগ কৰে। হয়তো আপুনি সেই শিক্ষকজণি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পাঠৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া বুলিহে ভাৱে ঠিক যেনেদৰে এটা পৰিয়ালে নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীক অকল পঢ়াতে ব্যস্ত ৰখাৰ বাবে উৎসাহিত কৰে। প্ৰকৃততে এনে প্ৰচেষ্টাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক কৃতকাৰ্য হোৱাত সমল নজগায় যদিহে তেওঁলোকৰ বাবে উপাদেয় বা মনোগ্ৰাহী নহয়।

এখন বিদ্যালয়ৰ আৰ্বতৃত বহুধৰণৰ বিষমতা পৰিলক্ষিত হ'ব পাৰে যাক লৈ বিদ্যালয়ৰ জ্যেষ্ঠ দলপতি বা অন্যান্য শিক্ষকসকল সতৰ্ক হোৱাটো উচিত। এজন ব্যক্তিৰ সচেতন বা অসচেতন পক্ষপাতমূলক চিন্তাই আন কাৰোবাৰ প্ৰতি বৈষম্য সৃষ্টিত অৰিহণা যোগায়। উদাহৰণস্বৰূপে বিদ্যালয়ত এনেকুৱা এটা ঘটনা হ'ব পাৰে যে উপযুক্ত যোগ্যতা থকা স্বত্বেও ছাত্ৰ এজনক শিক্ষকে বিদ্যালয় ক্ৰি কেট টীমত স্থান দিয়া নাই। ইয়াৰ কাৰণ এনেকুৱাও হ'ব পাৰে যে, শিক্ষক আৰু ছাত্ৰজন একেখন গাঁৱৰে হোৱা বাবে তেওঁক দলত ললে আনবোৰে তেওঁক পক্ষপাতিত্ব কৰা বুলি ভাৱিব পাৰে। সেয়েহে তেওঁ ছাত্ৰজনক দলত স্থান দিয়া নাই ।

কিন্তু বিদ্যালয় এখনত পৰোক্ষভাৱে এনে বহুত অন্যায় বা বৈষম্যৰ বীজ বিয়পি থাকে যিয়ে বিদ্যালয়ৰ বৌদ্ধিক বাতাৱৰণত গুৰুত্বভাৱে আঘাত কৰে। বিদ্যালয়ৰ সাধাৰণতে গতানুগতিক প্ৰক্ৰি য়াৰ ক্ষেত্ৰত অনুষ্ঠানধৰ্মী বৈষম্যৰ বিষয়টো প্ৰায়ে প্ৰ.াতীত হৈ পৰে। উদাহৰণস্বৰূপে আমাৰ মাজত এইটো এটা সাধাৰণ বি.াসযোগ্য ধাৰণা যে ল'ৰাৰ তুলনাত ছোৱালীসকল অংক আৰু বিজ্ঞানত কেচা যদিওঁবা ছোৱালীবোৰক বাধ্যতামূলক পাঠত্ৰমৰ এই বিষয় দুটাৰ ওপৰত ওপৰঞ্চি চেষ্টা কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰাও নহয় তেতিয়াহলেও

এয়া এক উদ্ভত মিছা ধাৰণা। এই ক্ষেত্ৰত আন এটা উদাহৰণ হয়তো আপুনি দাঙি ধৰিব পাৰে। কোনো এক বিশেষ জনগোষ্ঠীৰ ল'ৰা-ছোৱালীযিসকল মাথো অভ্যস্ত হাতেৰে কৰা কামত বা কলা-কশলী তেনেবিলাক ল'ৰা-ছোৱালীৰ সাহিত্য আৰু কলাৰ প্ৰতি থকা সাধাৰণ ধাউতি স্বত্তেও এজন কবি বা শিল্পী হিচাপে সমাজত তেওঁলোকে যথোচি পৰিচিতি বা প্ৰতিপালন নাপায়। এনে ধাৰণাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়ে অনুষ্ঠানধৰ্মী বৈষম্যসমূহ বৰ্তি থাকে। অৰ্থাৎ এই চিন্তাই সকলোবোৰ কাম-কাজ, নীতি-নিয়ম ঠিকেই চলি আছে, ইয়াৰ পৰিবৰ্তন অনাৰ প্ৰয়োজন নাই বুলি পোষকতা কৰে।

এজন দলপতি হিচাপে আপুনি আপোনাৰ অনুষ্ঠানত বৰ্তি থকা এনেধৰণৰ বৈষম্য অন্তৰায়সমূহ আতঁৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগিব। আপোনাৰ এনে কাৰ্যই সকলোবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকন ফলাফলত সমানে প্ৰভাৱ পেলাব। নিয়মৰ বিৰুদ্ধে যোৱাটো বৰ সহজ কাম নহয়। কথাবোৰ অন্যধৰণে কল্পনা কৰিবলৈ চেষ্টা আৰু নিজকে সোধক আপোনাৰ নিজৰ ধাৰণাবোৰ সদৰ্থক হয়নে নহয়? উদাহৰণস্বৰূপে 'ছোৱালীবোৰে অংক কৰিবলৈ ভয় কৰে'—এই ধাৰণাটোকে লওঁক। এতিয়া আপুনি নিজক সুধিব পাৰে—মই যিখিনি পঢ়িলো সেইখিনিয়ে এই ধাৰণাটোয়ে দিয়েনে? মই এনে কোনোবা প্ৰখ্যাত মহিলা গণিতজ্ঞৰ বিষয়ে জানোনে? যদি ছোৱালীসকলক গণিত বা ঐচ্ছিক গণিত পঢ়াৰ বাবে সুবিধাই দিয়া নহয় তেতিয়াহলে তেওঁলোকে নিজৰ পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাব কেনেকৈ?

ত্ৰি য়া-কলাপ ৩ ঃ এক ভিন্ন জীৱনৰ প্ৰৱেশ পথ হিচাপে শিক্ষা (Activity 3: Education as a gateway to a different life)

তলত ভাৰতৰ একাদশ সংখ্যক ৰাষ্ট্ৰপতি ড০ এ পি জে আব্দুল কালামৰ বিষয়ে কিয়দংশ (উইকিপেডিয়াৰ পৰা সংগৃহীত) উল্লেখ কৰা হৈছে। কথাখিনি পঢ়াৰ পিচত আপুনি চিন্তা কৰক-কেনেকৈ আৰ্থ-সামাজিকভাৱে অতি পিচপৰা এটা পৰিয়ালৰ পৰা আহিও঑ তেওঁ এক বিৰল পণ্ডিত্য অৰ্জন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল? তেওঁ একেৰাহে গ্ৰহণ কৰা শিক্ষা প্ৰত্ৰি য়া ইমানসহজ সাধ্য নাছিল অথবা সদায় তেওঁ কৃতকাৰ্যও হোৱা নাছিল। কিন্তু তেওঁ দেখুৱাইছিল এক বিষ্ময়কৰ স্থিতপ্ৰজ্ঞতা আৰু আত্ম বি{াস যিয়ে দিছিল এক অনণ্য ব্যত্তি ত্বশীল পুৰুষৰ।

> 'আবুল ফকিৰ জয়নাল আবেদিন আব্দুল কালাম (জন্ম ১৫ অক্টোবৰ ১৯৩১] চমুকৈ এ পি জে আব্দুল কালাম বুলি পৰিচিত এজন ভাৰতীয় বৈজ্ঞানিক তথা প্ৰশাসক যিজনে ২০০২ ৰ পৰা ২০০৭ চনলৈ ভাৰতৰ একাদশ সংখ্যক ৰাষ্ট্ৰপতি হিচাপে কাৰ্য নিৰ্বাহ কৰিছিল।.
>
> ১৯৩১ চনৰ ১৫ অক্টোবৰত তামিলনাডুৰ ৰামে{ৰমৰ এটা মুছলমান পৰিয়ালত আব্দুল কালামৰ জন্ম হৈছিল। দেউতাক জয়নাল আবেদিন আছিল এজন নাৱৰীয়া আৰু মাক আসিআম্মা এগৰাকী গৃহিনী অতি দৰিদ্ৰতাৰ মাজত ডাঙৰ হোৱা কালামে সৰুকালৰ পৰাই আৰম্ভ কৰিছিল পৰিয়ালক সকাহ দিয়া কাম। প্ৰাথমিক শিক্ষা সাং কৰিয়ে তেওঁ বাতৰি কাকত যোগনিয়াৰ কামত নিযুক্ত হৈছিল আৰু পৰিয়ালৰ আৰ্জনত সহায় কৰিছিল। স্কুল পৰ্যায়ত যদিওঁ তেওঁ আছিল মধ্যমীয়া ধৰণৰ ছাত্ৰ, শিক্ষকসকলে কিন্তু তেওঁক এজন উজ্জ্বল, কষ্টসহিষ্ণুকাৰী ছাত্ৰ হিচাপে বিবেচনা কৰিছিল কাৰণ শিকাৰ প্ৰতি বিশেষকৈ অংকৰ প্ৰতি দুৰ্বাৰ ধাউতি থকা ল'ৰাজনে বেছিখিনি সময় অধ্যয়নত ব্যস্ত হৈ আছিল।
>
> ৰামে{ৰমত হাইস্কুলীয়া শিক্ষা শেষ কৰি কালাম ভৰ্তি হৈছিল টিৰুচিৰাপল্লাৰ তদানীন্তন মাদ্ৰাজ বি{বিদ্যালয়ৰ অৰ্ন্তভুক্ত চেইণ্ট যোচেফ কলেজত। এই কলেজখনৰ পৰাই কালামে 1954 চনত পদাৰ্থ বিজ্ঞানত স্নাতক হিচাপে উত্তীৰ্ণ হয়। কলেজীয়া জীৱনৰ গোটেই সময়ছোৱা অৰ্থাৎ আৰম্ভনিৰ পৰা নাছিল আৰু পিচলৈ মূল্যবান চাৰিটা বছৰ অথলে যোৱা বুলি তেওঁ অনুশোচনাতো ভুগিছিল। পৰবৰ্তী পৰ্যায়ত অৰ্থাৎ 1955 চনত তেওঁ মাদ্ৰাজলৈ যায় আৰু বৈমানিক অভিযন্ত খত (Aerospace-space engineering) ৰ পাঠ্যত্ৰ মত নাম ভৰ্ত্তি কৰে।

> ২০০২ চনত প্ৰকাশ পোৱা কালামৰ আত্মজীৱনীমূলক গ্ৰন্থ ‘উইংছ অব ফায়াৰ’ত তেওঁ নিজৰ বিষয়ে এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে — ‘মই স্বাভাৱিকভাৱেই মোৰ দেউতাৰ পৰাই সাধুতা আৰু আত্মসংযম শিক্ষা পাইছো আৰু মাৰ পৰাই শিকিছো সততা আৰু গভীৰ দয়াৰ ওপৰত বি ৃাস ৰাখিবলৈ। মোৰ আন তিনিজন ভাই-ভনীও একে শিক্ষাৰেই অনুপ্ৰাণিত।’
>
> কালামৰ বিষয়ে উদ্ধৃত কথাখিনি পঢ়াৰ পিছত তলৰ প্ৰ ৃসমূহ মন কৰক।
>
> - এই গুণসমূহ ক’ব পৰা আহে আৰু কেনেদৰে প্ৰতিপালিত হয় বুলি আপুনি ভাবে? কঠোৰ অধ্যয়ন কৰাৰ মানসিকতা গঢ়িবলৈ কালামৰ জীৱনৰ কোনখিনিয়ে আমাক অনুপ্ৰাণিত কৰিব পাৰে? কালামৰ নিজৰ পৰিয়াল, সমাজ আৰু শিক্ষা জীৱনৰ কথা এবাৰ ভাবি চাওকচোন?
> - আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু বাকী সহকৰ্মীসকলৰ মাজত সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হ’বলৈ আপুনি কালামৰ দৰে সমাজৰ আন মানুহৰ সফল জীৱনৰ উদাহৰণ দিব পাৰিবনে? হয়তো এনে উদাহৰণে বিভিন্ন পৰিৱেশৰ আপোনাৰ বিদ্যালয়লৈ পৰা অহা শিক্ষাৰ্থীসকলক স্কুলীয়া জীৱনৰ পিছৰ সময়ছোৱাত নিজ নিজ পচন্দৰ ক্ষেত্ৰসমূহত সাফল্য লাভ কৰি সমাজত পৰিচিত হ’বলৈ অনুপ্ৰাণিত কৰিব বুলি নেভাবেনে? বিদ্যালয়ৰ কেতবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বা সহকৰ্মীৰ আচৰণ আৰু ব্যৱহাৰত যোগাত্মক পৰিবৰ্তন আনিবলৈ এনেধৰণৰ আদৰ্শ জীৱনৰ উদাহৰণ কেনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে?
>
> ওপৰৰ উদ্ধৃতিখিনিৰ পৰা আমি উমান পাও কি পৰিৱেশত থাকি কালামে তেওঁৰ পিতৃ-মাতৃৰ আদৰ্শৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হোৱাৰ কথা বৰ্ণনা কৰিছে। লগতে তেওঁ নিজৰ ভাই-ভনীসকলেও একে শিক্ষাৰে শিক্ষিত বুলি উল্লেখ কৰিছে। য’ত তেওঁলোকৰ সম্পৰ্কীয় আন আন পৰিয়ালসমূহৰ অভিভাৱকসকলে নিজ সন্তানৰ উচ্চ শিক্ষাৰে শিক্ষিত কৰাৰ কথা হ’ব পাৰে মাক-দেউতাকৰ বাহিৰেও তেওঁলোকৰ সমাজৰ আন কোনোবা ব্যক্তিয়ে কালামক উৎসাহিত কৰিছিল। হয়তো তেওঁলোকে সামানভাৱে হ’লে আভাস পাইছিল এক কষ্টকৰ পটভূমিৰ পৰা গৈ এই ছাত্ৰজনে এদিন সাফল্যৰ শিখৰত উপনীত হ’ব। হয়তো বা কালাম ভাৰতৰ দৰে এখন বিশাল দেশৰ ৰাষ্ট্ৰপতি হোৱাৰ ইংগিতো তেওঁলোকে তেতিয়াই অনুভৱ কৰিছিল। এইটো অনস্বীকাৰ্য শিক্ষা জীৱনেই কালামৰ সাফল্যৰ একমাত্ৰ চালিকা শক্তি। নিশ্চয় কালাম সেইসকল শিক্ষকৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাশীল, যিসকলে তেওঁৰ ঘৰুৱা স্থিতিক আওকান কৰি অধ্যয়নত ৰত হ’বলৈ তেওঁক উৎসাহিত কৰিছিল। হয়তোবা তেওঁৰ বিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশেই এনে আছিল য’ত প্ৰতিগৰাকী শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সাফল্যত সমানে গুৰুত্ব দিছিল যাতে পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত তেওঁলোক নিজ নিজ ক্ষেত্ৰত প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাত সফল হয়।

ব্যক্তিৰ আচৰণ বা মনোভাৱত প্ৰভাৱ পেলাবলৈ বাস্তৱ ঘটনা সম্বলিত অধ্যয়নৰ ব্যৱহাৰে এক উৎকৃষ্ট আহিলা হিচাপে বিবেচিত। শ্ৰেণীকোঠাত এনে উদাহৰণৰ উপস্থাপন, পাঠ্যত্ৰমৰ বিষয় হিচাপে এনে উদাহৰণৰ অন্তৰ্ভুক্তি আৰু ব্যৱহাৰ, সেইসকল বিৰল ব্যক্তিৰ জীৱন আৰু অশেষ বাধা অতিত্ৰম কৰি অৰ্জ কৃতিত্বৰ বিষয়ে জনাবলৈ কোনো বিশিষ্ট ব্যক্তিক আমন্ত্ৰণ আদিৰ জৰিয়তে বিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক তথা অন্যান্য ব্যক্তিৰ মাজত সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ প্ৰসাৰণ ঘটাব পাৰি।

৩ শিকন ফলাফল উন্নত কৰাৰ বাবে গুৰুত্ব দিবলগীয়া কাৰ্য (3 Prioritising actions to improve learning outcomes)

বিদ্যালয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনৰ বেলিকা বিভিন্ন ধৰণৰ কাৰকে বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলায়। উদাহৰণস্বৰূপে শ্ৰেণীত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ উপস্থিতি, ইউনিফৰ্ম যোগাৰ কৰাৰ সামৰ্থ্য, শৌচাগাৰ /প্ৰস্ৰাৱগাৰৰ সীমিত ব্যৱস্থা, ঘৰৰ পৰা বিদ্যালয়ৰ দূৰত্ব আদি কাৰক উল্লেখযোগ্য। অন্যহাতে শিক্ষকৰ নেতিবাচক আচৰণৰ লগতে শিক্ষণ শিকন সামগ্ৰীৰ ব্যৱহাৰ, পাঠৰ বৰ্ণনা আদিয়েও শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ শিকাৰ আগ্ৰহক নিৰাশ কৰে।

শিক্ষক হিচাপে আপুনি এক বিশেষ দিশত সজাগ হ’ব লাগে য’ত কিছুসংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিজক আনৰ তুলনাত কিছু বেলেগ বুলি অনুভৱ কৰে আৰু বিদ্যালয়ৰ উপযুক্ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত অন্তৰ্ভুক্ত হ’বলৈ তেওঁলোকে কিছুমান প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ কৰে। নোটবহীত

পৰিস্কাৰকৈ লিখা, চাৰি মিটাৰ দূৰত্বৰ পৰা বোৰ্ডৰ লিখনিসমূহ পঢ়া অথবা একেৰাহে বহু সময় ধৰি বহি থকা আৰু শুনা আদি ধৰণৰ কাৰ্যসমূহ এই ক্ষেত্ৰত উল্লেখ কৰিব পাৰি। এটা সহজ পৰিস্থিতিৰ পৰা কঠিনতম পৰিস্থিতিলৈ অগ্ৰসৰ হোৱাৰ তাগিদাত সেই সকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এনে কাৰ্যসমূহৰ প্ৰতি বিপুল সঁহাৰি জনায়। সামান্য চেষ্টাতে কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে এনে তাগিদাসমূহ পূৰণ কৰিব পাৰে। আনহাতে কিছুসংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে পিতৃ-মাতৃ তথা শিক্ষকৰ সহযোগত এনে কামসমূহ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়।

এইটো স্পষ্ট যে বিদ্যালয়সমূহে অনিবাৰ্যভাৱে এনেধৰণৰ নিয়ম আৰু কঠিন স্থিতিৰ পৰা আঁতৰি থাকিব বিচাৰে। এই ক্ষেত্ৰত ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যত্ৰ ম ৰূপৰেখাই বিদ্যালয় আৰু শিক্ষকৰ ওপৰত এনে পৰিৱৰ্তন অনাৰ দায়িত্ব ন্যস্ত কৰি কৈছে—
বিদ্যালয়ত সকলোৰে বাবে সমান শিক্ষাৰ বিকাশৰ যথোচিত কাৰ্য ব্যৱস্থাই সকলো শিকাৰুকে নিজৰ প্ৰাপ্য আদায় কৰিবলৈ আৰু সমাজ তথা দেশলৈ অৰিহণা যোগোৱাৰ বাবে উপযুক্ত ভাৱে গঢ় দিয়াত সহায় কৰে। সেইদৰে সাধাৰণ দৃষ্টিত পিছ হুহকি থকা শিকাৰু বিশেষকৈ ছোৱালীসকলক নিজৰ অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰাৰ প্ৰতি আৰু সমাজত সত্ৰি য় অংশগ্ৰহণ কৰাৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰিবলৈ তুলিবলৈ শিক্ষাই হৈছে একমাত্ৰ আহিলা যিয়ে তেওঁলোকক নিজৰ অধিকাৰৰ প্ৰতি সজাগ হৈ এক স্বয়ংসম্পূৰ্ণ ব্যত্তি হিচাপে পৰিচিত হ'বলৈ সক্ষম কৰি তোলে। শিক্ষক হিচাপে আপুনি বিদ্যালয়ত বিভিন্ন ধৰণৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত সম্পৰ্ক স্থাপন আৰু তেওঁলোকে শিকন সুবিধাসমূহক বিভিন্নধৰণে গ্ৰহণ কৰা প্ৰত্ৰি য়াক পৰ্যালোচনা কৰাটো অতি প্ৰয়োজন। এইটো উপলব্ধিৰ বিষয় যে স্পৃহা আৰু নিয়মিত অনুশীলনৰ জৰিয়তে কেনেদৰে কিছুসংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অতি কম সময়ত কিছুমান বিষয় আয়ত্ব কৰি লয় যিয়ে শিক্ষকৰ শিক্ষণ পদ্ধতিকে সলনি কৰি দিয়ে। এটা ভাল শিক্ষণ কলাৰ কৌশল অকল তথ্যৰ যোগানতে সীমাবদ্ধ নাথাকে যাৰ ফলস্বৰূপে একে পৰ্যায়ৰ ফলাফল প্ৰদৰ্শনত শিকাৰুসকল সমৰ্থবান হয়।

ত্ৰি য়া-কলাপ ৪ ঃ সমান শিকন সুবিধাৰ পৰ্যালোচনা (Activity 4: Analysis of equality of access to learning)

তলৰ তালিকাখন মন কৰক। তালিকাখনত শ্ৰীযুত শৰ্মাৰ বিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত বিভিন্নতা আৰু এনে পৰিস্থিতিত কেনেদৰে তেওঁলোকৰ ভিন্ন পৰ্যায়ৰ শিকন অভিজ্ঞতাৰ মাজত সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিব পাৰি তাৰ ওপৰত আলোকপাত কৰা হৈছে। শ্ৰীযুত শৰ্মাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত থকা বিভিন্নতাসমূহ, বিদ্যালয়ত কিমান সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সাঙোৰ খাই আছে যিয়ে Articles el al's ৰ মাত্ৰা অনুসৰি সামগ্ৰিক শিক্ষাক প্ৰভাৱিত কৰিব পাৰে তাক চিনাত্ত কৰিব বিচাৰিছে। অনস্বীকাৰ্য যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিক্ষণ কাৰ্য অকল বিদ্যালয়তে সীমিত নহয় ঘৰুৱা পৰিৱেশেও তেওঁলোকৰ শিক্ষণৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়। এই ক্ষেত্ৰত শ্ৰীযুত শৰ্মাই আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ বিকাশৰ অৰ্থে ব্যৱহৃত তথ্য শীৰ্ষক গোটটোৰ ভিত্তিত নিজে সংগ্ৰহ কৰা তথ্যসমূহ এই পৰ্যালোচনাত ব্যৱহাৰ কৰিছে।

তালিকা ৪ ঃ নিজ বিদ্যালয়ত সমানতাৰ ওপৰত শ্ৰীযুত শৰ্মাৰ প্ৰতিফল (অনুসূচিত জাতি-জনজাতি)

ক	খ	গ	ঘ	ঙ
	বিভিন্নতাৰ প্ৰকাৰ	ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শতকৰা	বিদ্যালয় আৰু ঘৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সুবিধা, গ্ৰহণ, অংশগ্ৰহণ আৰু শিক্ষণ সাফল্যৰ ভিত্তিত হিচাপ নিৰ্ধাৰণ	কাৰ্য কৰা, হস্তক্ষেপ কৰা অথবা সহকৰ্মীৰ
1	ল'ৰা	80	জ্ঝ্ঞ শতাংশ ছাত্ৰক তেওঁলোকৰ অৰ্জন ক্ষমতাৰ বিকাশ আৰু বৃদ্ধিৰ বাবে সুবিধা প্ৰদান কৰা হয়। এনে ছাত্ৰই সদায় সমুখৰ বেঞ্চত বহে আৰু পুৰুষ শিক্ষকৰ প্ৰতি দেখুৱায়।	
2	ছোৱালী	20	ঞ্ঝ্ঞ শতাংশ ছাত্ৰীৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে তেওঁলোকৰ শিক্ষাৰ নামত যিমান বিনিয়োগ হয় সেই মতে পৰিয়ালক তেওঁলোকে সহায় কৰিব নোৱাৰে। তেওঁলোকে নিয়মীতভাৱে শ্ৰেণীত উপস্থিত নাথাকে	
3	শিক্ষণত অক্ষম	3	চ্ঝ্ঞ শতাংশ এনেধৰণৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ ক্ষেত্ৰত শিক্ষকৰ শিক্ষণ কৌশল নিৰূপণ কৰিবলৈ পাৰদৰ্শী ব্যক্তিৰ অভাৱ। তেওঁলোকৰ সমস্যাবোৰ বহুদেৰীলৈকে সহজসাধ্য বা ধৰিব পৰা নাযায় অথবা পিতৃ-	
4	আৰ্থ-সামাজিকভাৱে উচ্চ স্তৰ	15	ছ্ঝ্ঞ শতাংশ পৰিয়ালে নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ লিখা-পঢ়াৰ বাবে ঘৰুৱা শিক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ভৱিষ্যতে পাৰিবাৰিক ব্যৱসায়ত জড়িব হ'ব বুলি ধাৰণা কৰি লয় আৰু শিক্ষণৰ প্ৰতি	
5	আৰ্থ-সামাজিকভাৱে নিম্ন স্তৰ	85	চ্ছ্ঝ্ঞ শতাংশ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে লিখা পঢ়াৰ বাবে সামান্য সুবিধা লাভ কৰে। বিদ্যালয় আৰু ঘৰৰ প্ৰতি সহযোগিতাত অনীহা প্ৰদৰ্শন কৰে। উপস্থিতি একেবাৰে কম। পিতৃ-মাতৃৰ সহযোগিতা নাই। শিক্ষণ	
6	শাৰীৰিকভাৱে অক্ষম	2	এনে ল'ৰা-ছোৱালীৰ্ঞ্ঝ্ঞ শতাংশ শিক্ষাই বিনিয়োগ হিচাপে বিবেচিত নহয় কাৰণে তেওঁলোকে ভৱিষ্যতে পৰিয়ালৰ অৰ্জনত সহায় কৰিব নোৱাৰে। শিক্ষণৰ সুবিধা প্ৰদানৰ বাবে বাস্তৱ পৰিৱেশত	
7	বিদ্যালয়ত ইছলামপন্থী ছাত্ৰ-	10	শ্ঝ্ঞ শতাংশ শিক্ষাই মূল্যবোধ সম্পৰ্কীয় যদিও শিল্পকৰ্ম আৰু ধৰ্মীয় শিক্ষাৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ। এগৰাকী ভাল ঘৈণীয়ে পোৱাৰ তাগিদাতহে ছোৱালী শিক্ষাৰ ওপৰত সামান্যতম গুৰুত্ব দিয়া দেখা	
8	হিন্দু	60	জ্ঝ্ঝ্ঞ শতাংশ ল'ৰাই ছোৱালীৰ তুলনাত পৰিয়ালৰ পৰা উদগণি লাভ কৰে।	
9	অনুসূচিত জাতি-জনজাতি	30	ঘৰুৱা সহায়ৰ অভাৱত চ্ছ্ঝ্ঞ শতাংশ সুবিধা কম। বিদ্যালয় আৰু ঘৰৰ প্ৰতি সহযোগিতাত অনীহা প্ৰদৰ্শন। অপুৰিপষ্টি আৰু শক্তিহীনতাত ভুগে। আত্মসন্মানৰ প্ৰতি অসচেতন।	

শ্ৰীযুত শৰ্মাৰ টেবুলৰ আৰ্হিত আপুনি আপোনৰ বিদ্যালয়ৰ বাবে শিকন দিনলিপিত ঠিক একেধৰণৰ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰক (অথবা চ সমলৰ চানেকী ব্যৱহাৰ কৰক)। বিদ্যালয়ৰ সামগ্ৰিক পৰিৱেশত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে কেনেদৰে শিকে আৰু আয়ত্ত কৰে তাক নিশ্চিত কৰিবলৈ এই আৰ্হিটো উপযোগী বুলি বিবেচিত হ'ব পাৰে। অৱশ্যেই এই কাৰ্যত আপোনাৰ সহকৰ্মীৰ সহযোগ লাগিব যাৰ মনত সমানতাৰ ধাৰণা স্পষ্টকৈ থাকিব।

প্ৰথম স্তম্ভত আপুনি আপোনাৰ বিদ্যালয়লৈ অহা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজৰ বিভিন্নতাবোৰ পৰ্যবেক্ষণ কৰি অথবা 'বিদ্যালয়ৰ উন্নতিৰ বাবে তথ্যৰ প্ৰয়োগ' শীৰ্ষক গোটৰ পৰা পোৱা তথ্যৰ আধাৰত ভিত্তি কৰি এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰক। এই ক্ষেত্ৰত আপুনি তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ কাৰকসমূহ বিবেচনা কৰিব পাৰে।

- বিভিন্ন জনগোষ্ঠী
- সম্প্ৰদায়
- আৰ্থ-সামাজিক স্থিতি
- জাতি
- লিংগ
- ভাষা অথবা উপভাষা
- ধৰ্ম আৰু বি ৰাস
- পৰিয়ালৰ আকাৰ আৰু গঠন
- পৰিয়ালৰ শিক্ষাগত ইতিবৃত্ত
- স্বাস্থ্য
- ভৌগোলিক অৱস্থান

আপুনি যদি বিদ্যালয়ৰ উন্নতিৰ বাবে তথ্যৰ প্ৰয়োগ শীৰ্ষক গোটটো পূৰ্ণ কৰিছে তেতিয়াহ'লে খ আৰু গ স্তম্ভ সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ আৰু ঘ স্তম্ভ আৰম্ভ কৰিবলৈ আপুনি সংগ্ৰহ কৰা তথ্যসমূহ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। যদি আপুনি এই পাঠটো সম্পূৰ্ণ কৰিছে— প্ৰভেদবোৰৰ ওপৰত আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ উন্নতিৰ কাৰণে স্বীকৃত তথ্যৰ ব্যৱহাৰ, আপুনি স্তম্ভ খ আৰু স্তম্ভ গ সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ ঘ আৰম্ভ কৰিবলৈ সংগ্ৰহ কৰা স্বীকৃত তথ্যবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। কিন্তু আপুনি চিত্ৰখন শেষ কৰোঁতে সাৱধান হোৱা উচিত কিয়নো এই গোটৰ পৰা আপুনি আগলৈ আৰু উদ্ভাৱন কৰিব পাৰে।

স্তম্ভ ঘ য়ে আপোনাক আৰম্ভ কৰিবলৈ সন্মতি দিয়ে কেনেকৈ লগৰীয়াবোৰৰ সকলো বেলেগ দলবোৰ গ্ৰহণ কৰিব, শিকন আৰু ফলাফলত কেনেকৈ অংশগ্ৰহণ কৰিব আদিবোৰ ভাবিবলৈ, এইটো মাত্ৰ আৰম্ভ কৰাৰ পত্ৰি য়া হ'ব আৰু আপুনি আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলৰ লগত একেলগে যথেষ্ট সময় লৈ এই কাৰণবিলাক চিনাক্ত কৰাটো প্ৰয়োজন।

স্তম্ভ ই (এতিয়াও শ্ৰীযুত শৰ্মাৰ ধৰণবোৰ সোমোৱা নাই)য়ে আপোনাক আৰম্ভ কৰিবলৈ সহায় কৰিব কেনেকৈ আপোনাৰ বিদ্যালয়ত আৰম্ভণীৰ বিষয়বোৰৰ কাৰণে বেলেগ বেলেগ ভাগবোৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ ভাবিব। এই শেষৰ স্তম্ভটোৱে আপোনাক আপুনি চিন্তিত কৰা বিষয়বোৰত কাম কৰিবলৈ আপোনাৰ থকা ধাৰণবোৰৰ ওপৰত টোকা বনাবলৈ সুবিধা দিয়ে।

এই বিশেষ ভাগবিলাক শ্ৰীযুত শৰ্মাই তেওঁৰ বিদ্যালয়ত সম্পৰ্ক হোৱাকৈ ব্যহাৰ কৰিছিল। প্ৰতিটো ভাগৰ পৰা পোৱা আটাইতকৈ বেছি বা কমকৈ পোৱা সাধাৰণ নিয়মবোৰ তেওঁ চাইছিল, তেওঁ মাত্ৰ হিন্দু আৰু মুছলিমৰ চাইছিল আৰু কিছুমান সময়ত অন্য ভাষাৰ দলবোৰৰ বৈশিষ্ট্যসমূহো মন কৰিছিল।

আলোচনা Discussion

আপুনি শ্ৰীযুত শৰ্মাৰ তালিকাখন চাই অনুভৱ কৰিছিল যে ভাল পৰিয়ালৰ পৰা অহা হিন্দু ল'ৰা ছাত্ৰবোৰে ভালদৰে শিকন পাবলৈ সুবিধা

বিচাৰে। এনেধৰণৰ কথা আপোনাৰ ক্ষেত্ৰতো হৈছিলনেকি? ই সাধাৰণতে পৃথক হোৱাৰ কাৰণ হ'ল ছাত্ৰীসকলে শিকিবৰ কাৰণে কম সুযোগ পায় বিশেষকৈ যদি তেওঁলোক দুখীয়া পৰিয়ালৰ হয়, পিছপৰা জাতি বা জনজাতিৰ হয় বা অনুসূচিত জাতি বা জনজাতিৰ ছোৱালী যদি তেওঁলোক বিশেষভাৱে শাৰীৰিকভাৱে অক্ষমতা শ্ৰেণীৰ ছোৱালী হয়, তেওঁলোকে কেতিয়াও বিদ্যালয়লৈ অহাৰ কথা নাভাবেই। এই ধাৰণাবিলাক দুগুণ তিনিগুণ অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰে আৰু আপুনি যিবোৰ ছাত্ৰী এটাতকৈ বেছি ভাগত সোমায় তেওঁলোকৰ বিষয়ে সচেতন হোৱা উচিত।

আপুনি মনোগ্ৰাহীকৈ লিখিব পাৰে যে শ্ৰীযুত শৰ্মাই সহজ ধাৰণাবোৰ লোৱা নাছিল কিয়নো তেওঁ স্পষ্টভাৱে আগবঢ়া দলবোৰৰ লগতে সহযোগ কৰা নাছিল তেওঁ চাৰি নম্বৰ দলৰ (বেছিকৈ আৰ্থ-সামাজিক পৰ্যায়ৰ লগত) শিকাৰুসকলৰ লগত সম্পৰ্ক থকা কি কি চিনাক্ত কৰিলে লিখক, তেওঁ সচেতন হৈছিল যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বিলাকে কেতিয়াবা শিক্ষকৰ কাৰণেও শিকনত ব্যস্ত হোৱা নাছিল। আকৌ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক বেলেগ বেলেগ দলত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ কথাটোও দেখুওৱা হোৱা নাছিল এইবোৰ তেওঁলোকৰ একাষৰীয়াকৈ কৰা কামত বেলেগ বেলেগ দিশ দেখুৱাব। গতিকে এইলৈ চিনি পোৱাৰ প্ৰয়োজন যে যদি আপুনি (উদাহৰণস্বৰূপে) দলবোৰত ছাত্ৰীসকলক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে, ই বিশেষভাৱে ধৰ্মীয় হোৱাতকৈ বেলেগ বেলেগ ভাল দল গঠন হোৱাত সুবিধা হ'ব। দলটোৰ প্ৰত্যেককে ভালদৰে মন কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু বিদ্যালয়ত তেওঁলোকৰ শিকনৰ ব্যক্তিগত পৰিসৰবোৰ চিনি পোৱাতো অপৰিহাৰ্য।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনীয়া ফলাফলত পোৱা আটাইতকৈ বেছি আভাষবোৰ যিবোৰ আপুনি চিনাক্ত কৰিব খুজিছে তেনে ধৰণৰ বিষয় কমেও দুই বা তিনিটামানহে পোৱা যাব আৰু এইবোৰ আপোনাৰ প্ৰথমৰ স্থানত থাকিব। আপুনি ইতিমধ্যে এই পাঠটোত পাইছে 'আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ উন্নীতকৰণত বেলেগ বেলেগ তথ্যৰ ব্যৱহাৰ আৰু আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলৰ লগত একেলগে এইবোৰ আগুৱাই নিয়াৰ কৌশলবোৰৰ পদ্ধতি আলোচনা কৰি আৰম্ভ কৰিছে। কিন্তু প্ৰতিটো কাৰ্যতে ডাঙৰ ডাঙৰ ভাগবোৰৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথাটো অনুভৱ কৰা নহয়, আৰম্ভণীৰে আপুনি অতি সহজ পৰিবৰ্তনবো ল'ব পাৰে, যেনে- আপোনাৰ শ্ৰেণী কক্ষত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বহাৰ ব্যৱস্থাবোৰ।

আপুনি তথ্যবোৰ ব্যৱহাৰ কৰি আৰু প্ৰাধান্য স্থানবোৰ চিনাক্ত কৰি সহকৰ্মীসকলৰ লগত একেলগে পৰিৱৰ্তনবোৰে কেনেকৈ পাঠ্যত্ৰ ম, শিক্ষণীয় কৌশল, সুবিধাবোৰত সহযোগ বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, শিক্ষক আৰু সমাজৰ অন্যান্য প্ৰাপ্তবয়স্কসকলৰ লগত হোৱা কথোপকথনে অন্তঃনিৰ্হিত শিকনীয় পৰিৱেশ বেছিকৈ সৃষ্টি কৰিব পাৰে ইত্যাদিকৰ আলোচনা কৰি আৰম্ভ কৰিব পাৰে।

অন্তঃৰ্নিহিত শিকনীয় পৰিৱেশবোৰ বেছিকৈ সৃষ্টি কৰিবলৈ অন্যান্যসকলৰ লগত একেলগ হোৱা (4 Collaborating with others to create a more inclusive learning environment)

ধাৰণাবিলাকৰ চৰিত্ৰবিলাক আৰু উৰ্দ্ধতিবোৰৰ অন্তঃনিৰ্হিত পৰিবৰ্তনবোৰক বহুত সময়ৰ প্ৰয়োজন আৰু কিয় ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনত এনেধৰণৰ পৰিবৰ্তনবোৰৰ আৱশ্যক তাৰ আলোচনাবোৰ স্থিতিশীল হয়। মুৰব্বী হিচাপে আপুনি আপোনাৰ নিজৰ দৃশ্যবোৰৰ সলনি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিব পাৰে আৰু বহুত বেছিকৈ অন্তঃনিৰ্হিত ধাৰণাবোৰ আৰু চৰিত্ৰবোৰৰ নমুনা দেখুৱাব পাৰে, কিন্তু আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলৰ যাৰ এই অন্তঃনিৰ্হিত গুণবোৰ আছে তেওঁলোককহে নমুনা হিচাপে আহিবলৈ ক'ব যদি তেওঁলোকৰ ব্যক্তিগতভাৱে তেওঁলোকৰ অনুশীলনবোৰ ল'ব পাৰে বুলি অন্যসকলে কি কৰি আছে শুনিব পৰা আৰু তেওঁলোকৰ ভাৱধাৰাবোৰৰ আদান-প্ৰদান কৰিব পৰাৰ ক্ষমতাবোৰ ভাবিবলৈ দক্ষতা থাকে। শিকনীয় ফলাফলবোৰৰ উন্নতিৰ কাৰণে এই অন্তঃনিৰ্হিত গুণবোৰ কৃতকাৰ্য হ'ব যদি এইবোৰ বিদ্যালয়ৰ ভিতৰত আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ উন্নতিৰ প্ৰতিটো দিশত স্থিতিশীল হয়। গতিকে আপোনাৰ সহকৰ্মীসকল একেলগে পৰিকল্পনাৰ পদ্ধতিবোৰ আৰু ইয়াৰ কাৰ্যকাৰিতাবোৰত অন্তৰ্ভুক্ত হোৱাটো প্ৰয়োজনীয়।

এতিয়া, বিদ্যালয় মুৰব্বী শ্ৰীমতী ৰাণীমাৰ কাহিনীটো পঢ়ক যিগৰাকীয়ে তেওঁৰ বিদ্যালয়ৰ সমতা, পৃথকীকৰণ আৰু অন্তঃনিৰ্হিত সূচীবোৰ উলিয়াই আনিবৰ কাৰণে কাম কৰাত জোৰ দিয়াতো অনুভৱ কৰিছিল।

বিষয় অধ্যয়ন 1 ঃ শ্ৰীমতী ৰাণীমাৰ সহকৰ্মীসকলৰ লগত হোৱা আলোচনা

(Case Study 1: Mrs Menon’ s staff meeting)

এখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষয়িত্ৰী শ্ৰীমতী ৰাণীমাই আৰ্থিকভাৱে দুৰ্বল পৰিয়ালৰ শতকৰা ২৫ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কাৰণে সংৰক্ষিত বিষয়ৰ ওপৰত দিয়া এখন আদেশ পালো, তেওঁ আৰু তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলে অনুভৱ কৰিছিল যে নতুন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ২৫ শতাংশ আৰ্থ-সামাজিকভাৱে দুৰ্বল অৱস্থাৰ পৰা তেওঁলোকৰ বিদ্যালয়লৈ অহাটোত জোৰ দিব নালাগে। কিন্তু তেওঁ যিহেতু আদেশ পত্ৰখন প্ৰতিষ্ঠিত নিয়মত গ্ৰহণ কৰা হ’ল গতিকে তেওঁ তাক অবজ্ঞা কৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁ মাত্ৰ তেওঁৰ পৰিসীমাৰ ভিতৰতহে নিয়ম বাতৰিবোৰ সলনি কৰিব পাৰে। তেওঁলোকে এইটো কৰিবলৈ তেওঁ কেনেদৰে আগবাঢ়িছে সুধিলে। তেওঁ ক’লে যিহেতু আজি শুকুৰবাৰ গতিকে তেওঁৰ একো আঁচনি নাই।

সেই সময়ত, তেওঁ ঘৰলৈ যাবৰ বাবে বাছত উঠিল। শ্ৰীমতী ৰাণীমাই এই বিষয়ৰ ওপৰত সোমবাৰে বিদ্যালয়ৰ ছুটীৰ পিছত এখন আলোচনাৰ কাৰণে তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলক উপস্থিত থাকিবলৈ অনুৰোধ কৰি এখন প্ৰতিষ্ঠিত পত্ৰ পঠিয়ালে। তেওঁ একেধৰণৰ পত্ৰ এখন তেওঁৰ কাৰ্যালয়ৰ কৰ্মীসকললৈও পঠিয়ালে। তেওঁ ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যত্ৰ মৰ কৰ্ম আঁচনি আৰু শিক্ষাৰ অধিকাৰৰ টোকাবোৰ উলিয়ালে তেওঁ সেইবোৰ ভালদৰে পঢ়িলে আৰু আলোচনাখন সৰল হ’বলৈ সেইবোৰৰ আঁচনি সপ্তাহটোৰ ভিতৰতে প্ৰস্তুত কৰিলে।

সপ্তাহটো শেষ হোৱাৰ পিছত শ্ৰীমতী ৰাণীমা যেতিয়া বিদ্যালয়লৈ আহিছিল তেতিয়া এটা পাৰ্থক্য দেখা গ’ল। আনকি প্ৰত্যেক সোমবাৰৰ দৰে তেওঁ নিয়মিতভাৱে যেতিয়া বিদ্যালয়ৰ চাৰিওফালে খোজকাঢ়ে, সেই সময়তো তেওঁ কিছুমান পৰিৱৰ্তন চকুত পৰিল। এটা শ্ৰেণীৰ নিৰীক্ষণৰ সময়ত তেওঁ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক বহুত প্ৰ.ন সুধিছিল যিবোৰ তেওঁ ঘূৰি থকাৰ সময়ছোৱাত সাধাৰণতে সোধা প্ৰ.নৰ লগত তুলনামূলকভাৱে পৃথক পৃথক। তাৰ পিছত তেওঁ যেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ টোকা লিখা বহীবোৰ চাইছিল, শিকনৰ সমলবোৰৰ কাৰণে তেওঁ সুধিছিল, তেওঁ দেখিছিল যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কি লিখিলে তাতকৈ তেওঁলোকৰ পাঠবোৰ বেছি মনোগ্ৰাহী।

আবেলি শ্ৰীমতী ৰাণীমাই এটা নতুন প্ৰচেষ্টাৰে আলোচনাৰ সভাখন আৰম্ভ কৰিলে। তেওঁ তেওঁৰ শিক্ষকসকলক দলগতভাৱে বহিবলৈ ক’লে প্ৰতিটো দলতে এজন বা দুজন কাৰ্যালয়ৰ সদস্যক যোগ দিবলৈ ক’লে। সামাজিক পৰিৱৰ্তন আনিবলৈ দায়িত্বশীল শিক্ষাবিদসকলে ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যত্ৰ মৰ আঁচনিত কোৱা কিছুমান মূলকথা তেওঁ পঢ়ি যাব আৰু সেইবোৰ সকলোৰে শুনিবলৈ ক’লে। তেওঁ আলোচনাৰ লগত জড়িত কিছুমান মূলকথা ফটো কপি কৰি প্ৰতিটো দলতে বিলাই দিলে। প্ৰায় শেষ হোৱাৰ পিছত তেওঁ কৈছিল ঃ

> শুকুৰবাৰলৈ মই ভাবিছিলো যে সমাজত খাপ খোৱাকৈ আমি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক সহায় কৰিব লাগে, কিন্তু সপ্তাহটোৰ শেষত মই প্ৰথমবাৰৰ কাৰণে ভালদৰে ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যত্ৰ ম আঁচনিখন পঢ়িলো আৰু এই প্ৰতিষ্ঠিত আদেশ পত্ৰখন কেনেকৈ আহিল তাক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিলো। NcF য়ে আমাৰ পৰা আৰু আশা কৰে যে এই সমস্যাবোৰৰ পৰা আমাৰ দেশখনক মুক্ত কৰিবলৈ আমি আমাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক উন্নতিৰ পথত আগুৱাই নিব লাগিব। আমি আমাৰ ধাৰণাবোৰ সলনি কৰিবৰ কাৰণে চৰকাৰৰ পৰা এখন প্ৰতিষ্ঠিত আদেশ পত্ৰ গ্ৰহণ কৰিছো, মই আপোনাক প্ৰতিটো দলৰ সমূহ সদস্যক এই প্ৰতিষ্ঠিত আদেশখন যোগাত্মক দিশত প্ৰত্যেকেই প্ৰত্যেকৰ লগত আদান প্ৰদান কৰাটো বিচাৰো। আমি কেনেকৈ আমাৰ দেশলৈ সমতা আনিব পাৰিম তাৰ জীৱিত উদাহৰণ হিচাপে আমাৰ বিদ্যালয়খনকে লোৱা প্ৰয়োজন। প্ৰতিটো দলৰে এটা দায়িত্ব আছে যে আমি অনুসৰণ কৰোতে কৌশলেৰে সমতালৈ আহিবলৈ এনেদৰে প্ৰয়োগ কৰিব পাৰো যে নতুন নতুন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবোৰক অন্যসকলে আদৰণি জনাব আকৌ পিছৰ বছৰত সেই নতুনবোৰ অন্যসকলক আদৰি ল’ব। ক্ষতি নকৰাকৈহে তুমি প্ৰত্যাহ্বানবোৰ গ্ৰহণ কৰিব পাৰিবানে?

সহকৰ্মীসকলৰ কোঠাতো গহীন হৈ আছিল। এনেতে এজন শিক্ষকে ক'লে, হয় বাইদেউ, অৱশ্যেই আমি প্ৰত্যাহ্বান বিলাক গ্ৰহণ কৰিব পাৰো আৰু তাৰ পিছত প্ৰত্যেকেই কাম কৰিবলৈ ল'লে।

শ্ৰীমতী ৰাণীমাই প্ৰতিটো দলৰ ওচৰলৈ গৈছিল, আলোচনাবিলাকৰ কথাবোৰ শুনিছিল, যিসকল শিক্ষাৰে ধৈৰ্য্যৰে কথা কৈছিল, প্ৰয়োজনীয় কথাবোৰ লিখি ৰাখিছিল, তেওঁ শুনিছিল যে সেইবোৰ তেওঁৰ ভৱিষ্যতৰ যুঁজাৰু হ'ব আৰু সেইবোৰ তেওঁলোকে প্ৰায়েই ক'ব পাৰিব আলোচনাৰ শেষত, শ্ৰীমতী ৰাণীমাই তেওঁৰ কমিটিৰ সদস্যসকলৰ প্ৰ.নবোৰ সাহসেৰে উত্তৰ দিব পৰাত মনতে যথেষ্ট শক্তি পাইছিল। দিশবোৰ সলনি কৰি তেওঁ সহকৰ্মীসকলৰ লগত সভাখন চলাই নিছিল। শ্ৰীমতী ৰাণীমাই তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলৰ লগত আলোচনা কৰিছিল বিষয়বোৰ আৰু তাৰ সমাধান, অন্তঃনিৰ্হিত প্ৰত্ৰি য়াৰ সন্দেহহীন নমুনা আৰু কৌশলবোৰৰ পৰিসৰ ত্ৰ স্বান্বয়ে চলাই নিয়া যাতে তেওঁ কেতিয়াও নিজে নিজে ভাবিব নালাগে।

ত্ৰি য়া-কলাপ ৫ ঃ ঃ নতুন নতুন পদ্ধতিবোৰ অনুসন্ধান কৰিবলৈ সহযোগিতা

(Activity 5: Collaborating to explore new approaches)

তলৰ প্ৰ.নবিলাকৰ বিবেচনাৰ জৰিয়তে আপোনাৰ শিক্ষণৰ বহীত থকা বিষয় অধ্যয়ন 1ৰ প্ৰতিফলন ঃ

- শ্ৰীমতী ৰাণীমাই জাননী তৈয়াৰ কৰা বিষয়ত নিজৰ ধাৰণাৰে এক বিশেষ পৰিবৰ্তন পাইছিল এই পৰিৱৰ্তন প্ৰবৃত্ত কৰিবলৈ সপ্তাহটোত তেওঁ কিছুমান কাম কৰিলে বিবেচনা কৰক। এই পৰিবৰ্তন কৰিবলৈ তেওঁৰ কাৰণে কিমান সহজ বা কঠিন সেইটো আপুনি অনুভৱ কৰেনে? কাৰণ তেওঁলোকৰ মনৰ ভিতৰত একেধৰণৰ ভাগ কৰিবলৈ সেই পৰিৱেশত কি কি কাৰণ সোমাই থাকিব পাৰে?
- আলোচনাত ভাগ লোৱা সহকৰ্মীসকলে তেওঁলোকৰ ধাৰণাবোৰ এটা অৰ্থপূৰ্ণ পৰিবৰ্তন কৰাৰ কথা কৈছিল। এই কামৰ কাৰণে তেওঁলোকক কি সহায় কৰিব? যদি আপুনি সেই একে অৱস্থাত থাকে, সহকৰ্মীসকলৰ দৃশ্যবোৰৰ পৰিবৰ্তনত গুৰুত্ব দিবলৈ সহায়ৰ কাৰণে আপুনি কি যুক্তি বা সমল আগবঢ়াব? শ্ৰীমতী ৰাণীমাই আলোচনাটোত সকলো সদস্যই সহযোগিতাৰে কাম কৰিবলৈ কি ব্যৱস্থা ল'লে?
- এই বিষয় অধ্যয়নৰ পৰা আপুনি কি শিকিলে যিটোৱে একেধৰণৰ দৃশ্যত আপোনাক সহায় কৰিব পাৰে?

আলোচনা Discussion

আপুনি লক্ষ্য কৰিবলগীয়া যে যদিও শ্ৰীমতী ৰাণীমা তেওঁৰ বিদ্যালয়ৰ অন্য দলৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সৈতে সংৰক্ষিত আছিল, তেওঁ প্ৰত্যাহ্বানবিলাকক আলিংগন কৰিছিল আৰু এটা যোগাত্মক দৃষ্টিভংগী লৈছিল। তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে এই নতুন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল অহা আৰু বিদ্যালয়ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ প্ৰস্তুতি কৰিছিল আমি শ্ৰীমতী ৰাণীমাই তেওঁৰ নিজস্ব পৰিৱৰ্তন প্ৰবৃত্ত কৰিবলৈ সপ্তাহটোত কি কি কাৰ্য কৰিছিল আমি কোৱা নাছিলো, কিন্তু আমি জানো তেওঁ কাৰ্যালয়ৰ নথি-পত্ৰবোৰ আলোচনা কৰিছিল। এইটো বেয়া হ'ল যে ই নিজে নিজেই ধাৰণা পৰিবৰ্তনৰ এটা কাৰণ হৈ পৰিল, কিন্তু তেওঁৰ ব্যস্ততাৰ প্ৰয়োজনত ইয়াক তীক্ষ্ণ সহায় হিচাপে ল'ব পাৰি আৰু এই বিষয়বোৰ উদ্ধৃত কৰিব লাগে, যিয়েই নহওক আমি জানো যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কৃতকাৰ্য আৰু অংশগ্ৰহণ মনত ৰাখিব লাগে। শ্ৰীমতী ৰাণীমাই তেওঁৰ যুক্তি বোৰ প্ৰয়োজন অনুসাৰে সলনি কৰিছিল। প্ৰত্যেকেই এইটো সহজ পোৱা নাছিল আৰু আপোনাৰ বিদ্যালয়ত এনেধৰণৰ সহকৰ্মী থাকিব পাৰে যিসকলে সচেতনভাৱে বা অসচেতনাৰে বিপৰীত দৃশ্য বা ভবাব দিশত যুঁজিব পাৰে। এই বিশেষ ধৰণৰ বিষয় অধ্যয়নটোত পৰিবৰ্তনৰ এটা বাহ্যিক কাৰণ আছে আৰু শ্ৰীমতী ৰাণীমাই অতি সোণকালে তেওঁৰ নিজৰ ধাৰণাবিলাক ব্যক্ত কৰিবলৈ অলপ সময় লৈছিল। যিয়েই নহওক এইটো শুদ্ধ যে আপুনি বিষয়বোৰ উলিয়াব আৰু সেইবোৰ এটা দীঘলীয়া সময় লৈ ব্যক্ত কৰিব, ত্ৰ মান্বয়ে পৰিবৰ্তনবোৰ আৰু ভাৱধাৰাবোৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ আপোনাৰ দক্ষতা আহিব, যিজনে স্থানান্তৰবোৰ বনাওতে জটিল

পাইছে তেওঁলোকে সেইবোৰ সহকৰ্মীসকলৰ মাজলৈ আনি আলোচনা কৰিব।

শ্ৰীমতী ৰাণীমা আৰু আমি সন্দেহ কৰিব পাৰো যে অতি কম সময়ত তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলৰ ধাৰণাবিলাক সলনি কৰাটো কঠিন হ'ব, গতিকে তেওঁ সহকৰ্মীসকলক স্পষ্ট কৰি দিয়ে কি আশা কৰিছিল আৰু তেওঁৰ মিত্ৰশক্তিৰ পৰা কি দেখিছিল। সকলোবোৰ গৱেষণাই স্পষ্টভাৱে কয় যে বিদ্যালয়ৰ সুকীয়া শিক্ষাৰ লক্ষ্যৰ ওপৰত স্পষ্ট হ'ব লাগে আৰু সেইটো কিছুমান বা সকলোৰে কাৰণে অন্তঃনিৰ্হিত শিকনৰ সুবিধাবিলাকৰ কাৰণে তেওঁলোকৰ লক্ষ্যবোৰ পৰীক্ষাৰ ফলাফলৰ বাহিৰলৈকে বঢ়াই নিব লাগে, এজন মুৰব্বীয়ে এখন বিদ্যালয় বনাব য'ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল আৰু শিক্ষকসকলৰ মূল্য হ'ব সমতা আৰু সম্বন্ধ গঢ়া।

আপুনি লক্ষ্য কৰিছিল নে যে শ্ৰীমতী ৰাণীমাই তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলক কুসংস্কাৰ নকৰাকৈ নতুন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক সাৰটি ল'বলৈ কৈছিল? সেইটো এটা মুখ্য অনুৰোধ। আমাৰ সকলোৰে কুসংস্কাৰ আছে— কেতিয়াবা বেয়া অভিজ্ঞতাবোৰো কাৰণ হৈছিল, কিন্তু প্ৰায় কেতিয়াবাবে বাস্তৱ সাক্ষ্যবোৰ পোৱা যায়। এইটো গুৰুত্বপূৰ্ণ যে সদায় আমাৰ কুসংস্কাৰৰ কাৰণে নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ প্ৰ.নবোৰ দৃঢ় হ'ব লাগে। কুসংস্কাৰ একেধৰণৰ দল, অক্ষম মাইকীমানুহ বা মানুহ যিবোৰ দুৰ্ভাগ্যবশতঃ অতি সাধাৰণ, এওঁলোকৰ বিপৰীতে হয়। কিন্তু বিদ্যালয়েই এডোখৰ ঠাই য'ত এনেধৰণৰ কুসংস্কাৰবোৰ দৃঢ় হিচাপে গ্ৰহণ কৰা নাযায়। শ্ৰীমতী ৰাণীমাই কুসংস্কাৰৰ ধাৰণাবিলাক সমাধা কৰিছিল যিবোৰ তেওঁ তেওঁৰ বিদ্যালয়ত আছিল বুলি সন্দেহ কৰিছিল আৰু সেইবোৰৰ দায়িত্ব লৈছিল পুনৰ নিৰীক্ষণৰ উদাহৰণৰ দ্বাৰা আৰু তেওঁৰ নিজৰ কুসংস্কাৰবোৰ আঁতৰাই ৰখাৰ জৰিয়তে।

আপুনি আৰু লিখিব পাৰে যে মুৰব্বী হিচাপে শ্ৰীমতী ৰাণীমাই অনুভৱ কৰিছিল যে তেওঁ নিজে নিজে সকলোবোৰ সমস্যা ব্যক্ত কৰিবলৈ পৰা নাই। তেওঁ সমলবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল— ধাৰণাবিলাক আৰু কৌশলবিলাক বিদ্যালয়ৰ ভিতৰত প্ৰত্যাহ্বানবোৰ লগে লগে বৃদ্ধি হোৱা বিদ্যালয়ৰ সাম্প্ৰদায়িকতাবোৰত সহায় কৰিবলৈ। আপুনি আকৌ লিখিব পাৰে যে তেওঁ সেই সম্প্ৰদায়ৰ সকলো সদস্যকে অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছিল। শিক্ষক হিচাপে আমি পঢ়ুৱাৰ লগত সম্পৰ্ক নথকা সহকৰ্মীসকলৰ লগত পাৰ্থক্য উলিওৱাটো আমাৰ কাৰণে বৰ সহজ। তেওঁলোকে নিশিকাব পাৰে, কিন্তু যিজনেই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত আদান-প্ৰদান কৰিছে সেইবোৰ বিদ্যালয়ৰ সাম্প্ৰদায়িকতাৰ অন্তঃনিৰ্হিত সুৰ মিলাবলৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ অংশীদাৰ হয়।

গতিকে তেওঁলোকে শিক্ষক সহকৰ্মীসকলৰ মন্তব্যৰ দৰেই বহু মূল্যবান দৃশ্য বা মন্তব্য আগবঢ়ায়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মূল দলবোৰৰ লগত সম্পৰ্ক ৰাখি আলোচনা হোৱা বিষয়বোৰত তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলে পোৱা, তেওঁলোকে কাৰ্যবোৰৰ ওপৰত ভবাবোৰ, সহযোগিতাৰে লোৱা উচিত যাতে এই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে তেওঁলোকৰ ফলাফলবোৰ পাবলৈ নিশ্চিত হয়। শ্ৰীমতী ৰাণীমাই আৰু তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলে এই পৰিবৰ্তনবোৰ কেনেকৈ গৃহীত কৰিব পৰে তাৰ বাবে আঁচনি বনালে এই পৰিবৰ্তনবিলাকেই হ'ব প্ৰসংগ আৰু এইবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে বিশেষ হ'ব।

দৃশ্য-শ্ৰব্য ঃ বিদ্যালয়ৰ মুৰব্বী- অন্তৰ্গতকৰণ

ত্ৰি য়া-কলাপ ৬ ঃ কাৰ্যভিত্তিক আঁচনিৰ কাৰণে সীমাৰেখা (Activity 6: Baseline for an action plan)

কাৰ্য 5 ত শ্ৰীযুত শৰ্মাই লিখিছিল যে যেতিয়া দৃশ্যবোৰত সামগ্ৰীবোৰ লোৱা হয়, সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ আৰ্থিকভাৱে দুৰ্বল, লগতে শিক্ষা আৰু সজাগতাৰ প্ৰতি অমনোযোগী ছাত্ৰীসকলে অলপ কমকৈ শিকনৰ সুযোগ লয়। আপুনি আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ অন্তঃনিৰ্হিতবোৰ ব্যক্ত কৰিবৰ কাৰণে এই উদাহৰণ ব্যৱহাৰ কৰি বা প্ৰাধান্য স্থানবোৰ বিচাৰি উলিয়াব পাৰে আৰু তেওঁলোকৰ প্ৰয়োজনীয়তাবোৰ ব্যক্ত কৰিবলৈ কি কি ব্যৱস্থা ল'ব পাৰে ভাবক। আপনি কাৰ্য 6ৰ ওপৰত ভাবিবলৈ আৰম্ভ কৰক, কিন্তু বৰ্তমান ইয়াক বেছি বিমূৰ্ত আৰু বিশেষ কাৰ্যভিত্তিক আঁচনিত বনোৱাৰ সময়। এইবোৰৰ অনুভূতিবোৰ আৰু সঠিক কৰ্মৰ সহযোগিতা বিচাৰি অন্যান্য সহকৰ্মীসকলৰ

লগত আদান প্ৰদান কৰি আপুনি কাম কৰিবলৈ বিচাৰিব পাৰে। এইটো সহায়ক হ'ব যদি আপুনি নিম্নলিখিতবোৰ বিবেচনা কৰে।

আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ বেলেগ বেলেগ আৰ্থিকভাৱে দুৰ্বল সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ দলবোৰৰ পৰা ছোৱালীবোৰ চিনাক্ত কৰক (বা আপোনাৰ প্ৰাধান্য ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল) আপুনি প্ৰতিটো দলৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ শ্ৰেণী, বিষয়, পৰিয়াল আৰু সমাজ-সংস্কৃতিৰ দিশবোৰ আৰু উপস্থিতি আৰু মূল্যায়ণবোৰ চিনাক্ত কৰক। যদি আপুনি এইবোৰৰ আলোকপাত কৰিবলৈ যথেষ্ট সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী পাইছে, তেতিয়া আপুনি এটা বিষয় অধ্যয়নৰ দল এটা পচন্দ কৰক, ধৰক 6 জনৰ পৰা 10 জন পৰ্যন্ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে তেওঁলোকে সন্মুখীন হোৱা বিষয়বোৰৰ কাৰণে অনুভৱ পাবলৈ।

- অন্তৰ্ভুক্তিৰ চাৰিটা দিশ বিবেচনা কৰক (পথ, গ্ৰহণ কৰা, অংশগ্ৰহণ আৰু কৃতকাৰ্যতা) যাতে কি বিশেষ গতিৰ মাজেৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অভিজ্ঞতাবোৰ বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে পোৱা অসুবিধাবোৰ নিৰূপণ কৰিব পাৰি।
- আপোনাৰ ব্যস্ত সময়খিনিৰ পৰা অলপ সময়লৈ এই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ লগত কিছুমান পাঠৰ আলোচনা কৰিব। আপোনাৰ মনোযোগ স্পষ্টভাৱে তেওঁলোকক সলনি কৰিব, কিন্তু তেওঁলোকে কেনেকৈ শিকনত জড়িত হয় তাক লক্ষ্য কৰিব। আপুনি নিজেই নিজক সুধিব, তেওঁলোকে অংশগ্ৰহণ কৰিছেনে? তেওঁলোকৰ সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণত কি কি প্ৰতিবন্ধক থাকিব পাৰে? তেওঁলোকে শিক্ষণ-শিকন প্ৰক্ৰিয়াত সম্পূৰ্ণৰূপে অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ ব্যক্তিগতভাৱে কেনেকৈ আগবাঢ়িব পাৰিব?
- তেওঁলোকৰ ব্যক্তিগত পটভূমি আৰু ঘৰুৱা পৰিবেশ দৃঢ়ভাৱে জানিবলৈ আপুনি ভাল পাব পাৰে। এই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাক-দেউতাকৰ লগত আলোচনা কৰিবলৈ বিবেচনা কৰক। মাক-দেউতাকসকলৰ কোনোবাই তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে কিবা ক'বলৈ বা বিদ্যালয়ত ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে পোৱা জটিলতাবোৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ আপোনাক লগ কৰিছিলনেকি? তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে কি ভাল পায়? তেওঁলোকৰ শিকনৰ কাৰণে কি সহায় লাগিব বা তেওঁলোকে ঘৰৰ পৰা কি শিকনীয় অভিজ্ঞতা গ্ৰহণ কৰে?
- বিদ্যালয়ত আৰু তেওঁলোকৰ শিকনত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ অভিজ্ঞতা আলোচনা কৰিবৰ কাৰণে আয়োজন কৰক। আপুনি অতি সাৱধানেৰে দলগত পৰিৱেশত ব্যক্তিগতভৱে আটাইতকৈ ভালৰো নিৰূপণ কৰাৰ প্ৰয়োজন। আপুনি অনুসৰণ কৰিব যাতে তেওঁলোকে আৰাম অনুভৱ কৰে আৰু আপোনাৰ পক্ৰিয়াত ভয় নকৰাকৈ মুক্ত মনেৰে কথা ক'ব পাৰে বা অন্যসকলৰ বিষয়বোৰ উলিয়াব লাগে 'তেওঁলোকে কি কৈছিল'। যিয়েই নহওক, এই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ পৰা প্ৰত্যক্ষভাৱে শুনাটো প্ৰয়োজন যাতে তেওঁলোকে নিৰ্দিষ্ট জটিলতাবোৰ অতি কমকৈ বা কাচিৎহে ল'ব পাৰে আৰু কাম কৰোঁতে কি কি কৰিব লাগিব সেইবোৰ ক'বলৈ সমৰ্থ হ'ব।

আলোচনা Discussion

আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ প্ৰত্যেকৰে ব্যক্তিগত শিক্ষাৰ প্ৰতিকৃতিৰ সীমাৰেখা প্ৰস্তুত কৰিছে। যদিও এই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ নিশ্চিত তথ্যবোৰ একে হ'ব, এইটো গুৰুত্বপূৰ্ণ যে এটা গোট হিচাপে তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰিব নালাগে। প্ৰত্যেকৰে অন্যান্য বেলেগ তথ্য আছে যিবোৰে তেওঁলোকৰ শিকনত প্ৰভাৱ পেলাব। বেলেগ বেলেগ ব্যক্তিত্বই তেওঁলোকৰ শিকন আৰু শিকনৰ পৰা আঁতৰি যোৱা কথাবোৰত প্ৰস্তুতিৰ কাৰণে উৎসৰ্গিত কৰিব।

গতিকে আপুনি তেওঁলোকৰ শিকনৰ উন্নতি আৰু তেওঁলোকৰ প্ৰয়োজনীয়তাবোৰ ব্যক্ত কৰিবলৈ এটা সাধাৰণ সমাধান বিচাৰিব, যদিও তাত সাধাৰণ দিশবোৰেই আছে, যিবোৰ ব্যক্ত কৰিব পাৰি এটা মধ্যস্থতা হিচাপে।

- ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষকসকলৰ মাজত একেলগে হোৱা অংশগ্ৰহণে কেনেকৈ এটা গভীৰ অনুভূতিৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে তাক বিবেচনা কৰক। এইবোৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক যদি তেওঁলোকৰ কিবা অসুবিধা বা জটিল পাইছে তাক ক'বলৈ মানসিক শক্তি দিয়ে যিবোৰ সহকৰ্মীসকলে কেনেকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ শিকনত বিচাৰি গাইড বুজি লৈ সহায় কৰিব বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে কেনেকৈ এইবোৰ পাইছে আৰু অনুভৱ কৰি শিক্ষকসকলে নিৰূপণ কাৰ্যত অধিক সক্ৰিয় হ'ব।

- ছাত্র-ছাত্ৰীৰ ব্যক্তিগত ঘটনাবিলাক আলোচনা কৰিবলৈ সমৰ্থ হ'বৰ কাৰণে পদ্ধতিৰ উন্নীতকৰণ যিবোৰে তেওঁলোকৰ শিকনত বিয়োগাত্মক প্ৰভাৱ নেপেলায়।
- শিক্ষণীয় পদ্ধতিবোৰ, শিকনীয় সমলবোৰ বা নিৰূপণৰ কৌশলবোৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সম্পূৰ্ণৰূপে আৰু শুদ্ধভাৱে শিকিবলৈ সমৰ্থ হোৱাৰ সুবিধা দিয়া।
- বিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশ বা পদ্ধতিবোৰৰ পৰিৱৰ্তনবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিৰাপদ বুলি ভাবিবলৈ সহায় কৰা আৰু এইবোৰ ভালদৰে আগবঢ়াই নিবলৈ যথেষ্ট পৰিমাণৰ সুযোগ আগবঢ়োৱা আৰু সুবিধা দিয়া।
- বিদ্যালয়ত সামগ্ৰিকতাৰ সংস্কৃতিৰ ওপৰত থকা বিয়োগাত্মক প্ৰভাৱবোৰত নিৰ্দিষ্ট ধাৰণা বা ব্যক্তিত্ববোধ ব্যক্ত কৰিব লাগে। এইবোৰ কাৰ্যৰ মাজেৰে প্ৰকাশ হয়, কেনেকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ লগত মধ্যস্থতা কৰে বা আলোচনা কৰে (উদাহৰণস্বৰূপে আৰ্থ-সামাজিকভাৱে পিছপৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ ভাল হ'বৰ কাৰণে থকা আকাংখাৰ কোনো অনুভূতি নাথাকে) বা কিছুমান ইমানেই কমসংখ্যক হয় যে পুৰস্কাৰ বা প্ৰতিফল দিবলৈ অসুবিধা (উদাহৰণস্বৰূপে যদি কেৱল খেল বিভাগতহে বিদ্যালয়ৰ পুৰস্কাৰৰ ব্যৱস্থা কৰে তেন্তে সদায় পুৰুষ খেলুৱৈসকলেহে পুৰস্কাৰ পোৱাৰ যোগ্য হ'ব)।

ত্রি য়া-কলাপ ৭ ঃ অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ বেছি কৰিবলৈ কৌশলগত আঁচনি তৈয়াৰ কৰা (Activity 7: Making a strategic plan to promote inclusion)

এতিয়া আপুনি এটা আঁচনি বনাওক এই একে উদাহৰণ ব্যৱহাৰ কৰি শিক্ষা আৰু সচেতনতাৰ লগতে দৃশ্যবোৰৰ সামগ্ৰীৰ ক্ষেত্ৰত অমনোযোগী সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ আৰ্থিকভাৱে পিছপৰা ছাত্ৰীসকল 'বা আপোনাৰ বিদ্যালয়ত আপুনি চিনাক্ত কৰা বিকল্প দলবোৰ'

- বেলেগ বেলেগ শ্ৰেণীত চিনাক্ত কৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ কাৰণে শিক্ষকৰ ভূমিকা নিৰ্দিষ্ট কৰক, আঁচনিবোৰ বনাবলৈ কি কি তথ্য লাগে আলোচনা কৰক আৰু কেনেকৈ এইবোৰ সংগ্ৰহ কৰিব পাৰি তাক নিৰূপণ কৰক (উদাহৰণস্বৰূপে আদান-প্ৰদানৰ জৰিয়তে, লক্ষ্য কৰি, (মাক-দেউতাক বা অন্যান্যসকলৰ পৰা) আৰু এইবোৰ কেনেকৈ মূল্যাংকন কৰিব পৰা যাব।
- আপুনি আৰু আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলে পোৱা তথ্যবোৰৰ অধ্যয়ন কৰক আৰু কেনেকৈ পিছৰ সময়ছোৱাত আৰু পিছৰ বছৰত ছাত্ৰীসকলৰ শিকনীয় ফলাফল বেলেগ কৰিব পৰা যাব তাৰ সামূহিক দৃশ্য উলিৱাওক।
- একেধৰণৰ দলৰ লগত নকৰি এই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ লগত কাম কৰাৰ কৌশল বৃদ্ধি কৰিব লাগে, কিন্তু এই লক্ষ্যলৈ ব্যক্তিগত হিচাপত, তেওঁলোকৰ মাক-দেউতাকক অন্তৰ্ভুক্ত কৰি আৰু আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলৰ দ্বাৰা আগবাঢ়িব পাৰিব।
- প্ৰতিবন্ধকবোৰ চিনাক্ত কৰক আপোনাৰ কৌশলবোধ, ধাৰণাবোৰ আৰু ছাত্ৰীসকলৰ পৰিৱৰ্তনবোৰ, মাক-দেউতাক আৰু সহকৰ্মীসকলৰ ক্ষেত্ৰত আপোনাৰ লক্ষ্যবোৰ পাবৰ কাৰণে।
- কেনেকৈ কৌশলবো, ধাৰণাবোৰ পৰিৱৰ্তনবোৰ যিবোৰ প্ৰয়োজনীয় (উদাহৰণস্বৰূপে প্ৰশিক্ষণ বা বিশেষভাৱে শিকোৱা সেইবোৰ বনাব তাক চিনাক্ত কৰক আৰু প্ৰয়োজনীয় যিকোনো সমলবিলাকৰ ক্ষেত্ৰত এৰা ধৰা কৰক।
- উপদেশৰ কৃতকাৰ্যবোৰ ত্ৰ ম অনুযায়ী কৰক আৰু শেষত মূল্যায়ণৰ ফলাফলবোৰ বনাওক।
- সাময়িক আলোচনাৰ ত্ৰ মবোৰ বনাওক সেইসকলক লৈ যিসকল কৃতকাৰ্যতাৰ আলোচনাত নিৰূপণ কাৰ্যত আৰু গ্ৰহণ কৰা কৌশলবোৰৰ পুনৰ আলোচনাত অন্তৰ্ভুক্ত আছিল।

এইটো এনে এটা কাৰ্য নহয় যে আপুনি অকলে কৰিব পাৰে। ইয়াত বিদ্যালয়ৰ সকলোবোৰ প্ৰত্ৰি য়াৰ নিশ্চিতকৰণ কৰিবলৈ আপোনাৰ দলৰ অন্য সকলোকে অন্তৰ্ভুক্ত কৰাটো প্ৰয়োজন, আপুনি আৰু বিবেচনা কৰিব পাৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ অন্তৰ্ভুক্তিৰ বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মন্ত্ৰণা সভা লক্ষ্য পাবলৈ যদি আপোনাৰ তেনেধৰণৰ এখন কমিটি থাকে। আপুনি সাম্প্ৰদায়িক দলৰ বিজ্ঞজনৰ যিজনে বিশেষ দলৰ লগত সম্পৰ্ক থকা বিষয়বোৰ বুজি পায়। যাৰ দ্বাৰা সম্প্ৰদায়বোৰৰ অন্তৰ্ভুক্তি পোৱা যাব, তেওঁলোকৰ উপদেশবোৰ মন কৰিব পাৰে।

৫ মূল্যায়ণৰ ধাৰণা (5Evaluating impact)

সমতাৰ কাৰণে আপুনি বিদ্যালয়ত যি প্ৰত্যাহ্বানেই অৱৰোধ কৰিব খোজে আপুনি আঁচনিখন বনোৱাৰ আগতে আপোনাৰ প্ৰথম পদক্ষেপ হিচাপে এটা সীমা ঠিক কৰি লোৱাৰ প্ৰয়োজন। এই সীমাবোৰ হ'ব লাগে সততা, বিষয়বোৰৰ পৰিমাণ পাবলৈ পৰিৱেশৰ ঘটনা সংত্ৰান্তীয় নিৰূপণ আৰু অসমতাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ যিবোৰ আপুনি সমাধা কৰিব পাৰে, আপুনি তেতিয়া আপোনাৰ উদ্‌ঘাটন কৰা সমলবোৰ ভাগ কৰা ধাৰণাবোৰৰ মূল্যায়ণৰ পৰা সমৰ্থ হ'ব কেনেকৈ আপোনাৰ সীমাবদ্ধতা সলনি কৰিব পাৰে।

আপোনাৰ কাৰ্যৰ ধাৰণাবোৰৰ মূল্যায়ণে দুটা নিয়ম দেখুৱাব- তথ্যৰ মূল্যায়ণ (য'ত থাকিব উপস্থিতি আৰু আৰ্জিত ফলাফলবোৰ) আৰু দলবোৰৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰা পোৱা তথ্যবোৰ ঘটনা হিচাপে যদি আমি এই উদাহৰণটো ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰো- 'শিক্ষা আৰু সচেতনতাৰ লগতে দৃশ্যবোৰৰ সামগ্ৰীৰ ক্ষেত্ৰত অমনোযোগী সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ আৰ্থিকভাৱে পিছপৰা ছাত্ৰীসকল। আপুনি বিচাৰিব পাৰে যদি ছাত্ৰীসকলে কথা কয় তেওঁলোকৰ অভিজ্ঞতাবোৰ শুনা আৰু অনুভৱ কৰাত বেছি মূল্য দিয়ে। তেওঁলোকৰ অভিজ্ঞতাবোৰক সন্মান কৰিব লাগে আৰু তথ্য বিে ষণৰ জৰিয়তে কাম কৰে। তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ শৈক্ষিক সফলতাক বেছি আগুৱাই নিব পাৰিব।

এটা অন্তঃনিৰ্হিত পথত আপোনাৰ সাক্ষ্যবিলাক কেনেকৈ লগ কৰিব ভাবক। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ নিজৰ মাজতে কথা পাতিবলৈ আপুনি দিব পাৰে বা তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেকেই প্ৰত্যেকৰ সাক্ষাৎ ল'বলৈ ক'ব পাৰে আৰু তাৰ পিছত আপোনাৰ ওচৰত সংবাদবোৰ উপস্থাপন কৰিব দিব পাৰে।

মূল্যায়ণৰ উদ্দেশ্য হ'ল আপুনি কৰা কাৰ্যবোৰৰ ভাল শিকনীয় ফলাফল আছে বুলি নিশ্চিত হোৱা। কিন্তু পদ্ধতিবোৰৰ পৰা শিকিবলৈ সমৰ্থ হ'ব আৰু যদি আপুনি এইটো পুনৰাই আলোচনা কৰে আপুনি কি ভাল কৰিব লাগিব তাক চিনাক্ত কৰক। যদি আপুনি অন্তঃনিৰ্হিত বিষয়বোৰ সমাধান কৰিব খোজে য'ত আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ উপস্থিতিৰ এটা ফলাফল আছে ই কেতিয়াও আপোনাৰ প্ৰাধ্যনতাত প্ৰতিৰোধক নহ'ব। আপুনি এটা প্ৰতিৰোধক মূল্যায়ণ কৰিব পাৰিব আৰু ভৱিষ্যতৰ কাৰ্যবোৰ চিনাক্ত কৰিব যিবোৰ পৰিৱেশত ভাল কৰিবলৈ লোৱা হয়। এইদৰে পদ্ধতিবোৰ ঘূৰি থাকিব।

এইদৰে দীঘলীয়া কৌশলগত পৰিকল্পনা আৰু মূল্যায়ণৰ চত্ৰ ই আপোনাক আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলৰ সন্মতি আৰু সৎসাহসৰ ধাৰণা আৰু ব্যৱহাৰৰ পৰিৱৰ্তন কৰিবলৈ পৰিচালনা কৰাৰ প্ৰয়োজন হ'ব। সহকৰ্মীসকলৰ লগত মূল্যায়ণৰ ফলাফলবোৰ আদান-প্ৰদান কৰাটো জটিল। তাত একো নাই মাত্ৰ সহকৰ্মীসকলক আমোদজনক আৰু মনোগ্ৰাহী কৰিবলৈ তেওঁলোকে জানিব, তেওঁলোকৰ থকা ধাৰণাবিলাক কেনেকৈ আপুনি আগবঢ়াই নিব। সৰু সৰু খোজৰ পৰা এটা ডাঙৰ লক্ষ্য পাবলৈ কেতিয়া, আকাংখাবিলাক ডাঙৰ হ'ব তাক চিনি পোৱাৰ প্ৰয়োজন। সমানে সহকৰ্মীসকলৰ লগত মূল্যায়ণৰ আদান-প্ৰদান এদিনীয়া পদ্ধতি হ'ব নালাগে। মূল্যায়ণ পদ্ধতিত তেওঁলোকৰ বৰঙণিৰ প্ৰয়োজন আৰু ভৱিষ্যতৰ বিষয়বোৰ ব্যক্ত কৰিবলৈ পিছৰ খোজবোৰ চিনাক্ত কৰাত মূল্যায়ণে আপোনাক সহায় কৰিব। উদাহৰণৰ কাৰণে তেওঁলোকে সুধিব পাৰে। কেনেকৈ তেওঁলোকে পৰিবৰ্তনবোৰ পাইছিল যিবোৰ বনোৱা হৈছিল? ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শিকনৰ অন্তৰ্ভূক্তিত তেওঁলোকে কি লক্ষ্য কৰিছিল?

অন্তঃনিৰ্হিত অনুশীলনৰ উন্নতিয়ে সময় লয় আৰু যথেষ্ট শক্তি প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া হয়। যদি আপুনি কৃতকাৰ্য হয়, সেইবোৰৰ ওপৰত এটা বিষয় অধ্যয়ন লিখক বা আপোনাৰ বিদ্যালয়েই হওক বা অন্য বিদ্যালয় য'তেই বেছি মূল্য আছে, আপোনাৰ কাম আনৰ লগত আদান-প্ৰদান কৰাৰ সুযোগবোৰ আয়োজন কৰক। পুনৰ আপোনাৰ নিজস্ব প্ৰাধান্য স্থানত অন্যসকলৰ একে বিষয়ত থকাবোৰ ব্যক্ত কৰিবলৈ আপুনি বিচাৰিব পাৰে আৰু কিছুমান চেষ্টা আৰু তেওঁলোকক ব্যক্ত কৰিবলৈ পৰীক্ষামূলক পথ যিবোৰ আপুনি তাৰ পৰা শিকিব পাৰে।

6 সাৰাংশ Summary

এই অধ্যায়ত আপুনি শিকিলে কেনেকৈ অন্তৰ্ভূক্তিকৰণ বঢ়াব পাৰি, বিভিন্নতাবোৰ ব্যক্ত কৰাৰ দ্বাৰা আৰু ব্যৱহাৰিক চৰিত্ৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে মাজত পাৰ্থক্যবোৰৰ জৰিয়তে যাতে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে একেধৰণৰ শিক্ষাৰ সুবিধা পায় আৰু আপোনাৰ বিদ্যালয়ত শিক্ষণৰ একেধৰণৰ অংশগ্ৰহণকাৰী হোৱাৰ সুবিধা পায়। এইটো নিসন্দেহে এটা ডাঙৰ কাম হ'ব অসমতা ব্যক্ত কৰিবলৈ যিবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে তেওঁলোকৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰা পায়। কিন্তু বিদ্যালয়ত এটা বাস্তৱ সুবিধা আছে সমতা স্থাপন কৰিবলৈ আৰু তেওঁলোকৰ জীৱনত পৰিবৰ্তন আনিবলৈ অন্তঃনিৰ্হিত প্ৰত্ৰি য়াবোৰ শিকনৰ কাৰণে আগবঢ়াই দিয়াৰ জৰিয়তে, সকলো সহকৰ্মীৰ আলোচনাৰে আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কৰা লক্ষ্যৰে যিসকলে তেওঁলোকৰ লগৰীয়াসকলক সন্মান আৰু মূল্য শিকিব পাৰে।

আপুনি বিদ্যালয়ৰ মুৰব্বী হিচাপে যিজনে ভালদৰে সম্পৰ্ক কৰিব পাৰে যিহেতু উৎসাহিত কৰিবলৈ আপুনি একেধৰণৰ ঠাইতে থাকে আৰু কেইবাশ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ জীৱনৰ সাল-সলনিবোৰ কৰে যাতে তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ ক্ষমতাবোৰ দেখুৱাব পাৰে আৰু তেওঁলোকৰ সম্পূৰ্ণ দক্ষতা থাকে এইবিলাকৰ কাৰণে সাহস, জটিলতাবোৰৰ বি ষণ, আকাংখা আৰু সহজ মূল্যায়ণৰ প্ৰয়োজন যদি ভাগবোৰ দেখিবলৈ বহুত ডাঙৰ যেন লাগে, সৰুৰ পৰা আৰম্ভ কৰক আৰু এনেধৰণেৰে বিদ্যালয়খন বনাওক যাতে বিদ্যালয়খন সমান আৰু সুবিধাৰ কাৰণে গৌৰাৱান্বিত হ'ব পাৰে আৰু যিটোৰে আপোনাৰ গৌৰববোধ জন্মায়। অপেক্ষাৰ মনৰ শেষ লক্ষ্য ঠিক কৰিবলৈ যদি আপুনি এখন বিদ্যালয়ৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ বিচাৰে য'ত নীতিবোৰ শিশুৰ কাৰণে শুদ্ধ আৰু সম্পূৰ্ণ সত্য হয় তেতিয়া আপুনি আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ সম্প্ৰদায়ক লৈ গৌৰৱ কৰিব পাৰিব ঃ

- প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ব্যক্তি ত্ব, গুণ আৰু দক্ষতা সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ আগবঢ়াই দি,
- মানৱ সম্পদৰ কাৰণে প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সন্মান জনাবলৈ উৎসাহিত কৰা লগতে তেওঁলোকৰ নিজৰ আৰু অন্যসকলৰ সংস্কৃতি জানিবলৈও উৎসাহিত কৰা।

এই গোটটো হ'ল দলৰ এটা অংশ বা গোটটোৰ এটা পৰিয়াল যিটো শিক্ষণ-শিকন প্ৰত্ৰি য়াৰ পৰিৰৱৰ্তনৰ মূল সীমাৰ লগত জড়িত আছে। (নেচনেল কলেজৰ বিদ্যালয়ৰ মুৰব্বীৰ লগত সহযোগিতা) আপুনি ইয়াক পিছৰ দলবোৰৰ অন্য অংশত আপোনাৰ জ্ঞান আৰু কৌশল বৃদ্ধি কৰিববৈলে ল'ব পাৰে।

- *প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষণ আৰু শিকনৰ উন্নতিৰ কাৰণে দায়িত্ব লোৱা*
- *মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষণ আৰু শিকনৰ উন্নতিৰ কাৰণে দায়িত্ব লোৱা*
- *আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ নিৰূপণ ক্ষেত্ৰত দায়িত্ব লোৱা*
- *শিক্ষকসকলৰ দক্ষতা বৃদ্ধি কৰিববৈলে সহায় কৰা*
- *শিক্ষকৰ শিক্ষণীয় বৃত্তিটো আগুৱাই নিয়াৰ দায়িত্ব লোৱা*
- *লক্ষ্য কৰা আৰু বিশেষভাৱে প্ৰশিক্ষণ দিয়া*
- *আপোনাৰ বিদ্যালয়ত এটা সুন্দৰ শিক্ষাৰ সংস্কৃতি গঢ়ি তোলা*
- *ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ভাল শিক্ষাৰ কাৰণে সমলবোৰ ভালদৰে যোগান ধৰা*
- *আপোনাৰ বিদ্যালয়ত কৌশলবোৰ ব্যৱহাৰ কৰাৰ দায়িত্ব লোৱা।*

(সমলবোৰ) Resources

সমল 1 ঃ সকলোবোৰ অন্তৰ্ভূৰ্ক্তি (Resource 1: Involving all)

সকলোবোৰৰ অন্তৰ্ভূৰ্ক্তিৰ অৰ্থ কি ? (What does it mean to 'involve all'?)

সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ পৃথকীকৰণে বিদ্যালয়ৰ শ্ৰেণীকোঠাত প্ৰতিফলিত হয়। ইয়াত বেলেগ বেলেগ ভাষাৰ, মনোযোগৰ আৰু দক্ষতাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থাকে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল বেলেগ বেলেগ আৰ্থিক অৱস্থা আৰু বেলেগ বেলেগ সমাজৰ পৰা আহে। আমি এই পাৰ্থক্যকে অৱহেলা কৰিব নোৱাৰো। আচলতে আমি তেওঁলোকক আকোৱালি ল'ব লাগে যিহেতু তেওঁলোকে ইজন সিজনৰ শিক্ষা লোৱাৰ চালিকা শক্তি হ'ব পাৰে আৰু পৃথিৱীখন আমাৰ নিজস্ব অভিজ্ঞতাৰে আগবাঢ়ি যাব পাৰে। সকলোবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰে শিক্ষা লোৱাৰ অধিকাৰ আছে আৰু তেওঁলোকৰ মৰ্য্যদা, দক্ষতা আৰু নিজস্ব চিনাকীক সন্মান দিয়াৰ অধিকাৰ আছে। এইটো ভাৰতীয় আইন আৰু শিক্ষা আন্তৰ্জাতিক অধিকাৰত সন্নিবিষ্ট আছে। প্ৰধানমন্ত্ৰী নৰেন্দ্ৰ মোদীয়ে চজ্লুৱচ্ছ্ৰ চনত জাতিক উদ্দেশ্যি দিয়া তেওঁৰ প্ৰথম ভাষণত প্ৰকাশ কৰিছিল যে ভাৰতৰ সকলো নাগৰিকৰ তেওঁলোকৰ জাতি, লিংগ বা আৰ্থিক অৱস্থাক সন্মান দিয়াৰ মূল্যৰ গুৰুত্ব আছে। এই ক্ষেত্ৰত শিক্ষক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ এটা বৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে।

আমাৰ সকলোৰে অন্যসকলৰ ওপৰত কথা কোৱাৰ আৰু দৃষ্টি দিয়াৰ অধিকাৰ আছে, কিন্তু তেওঁলোকৰ আনৰ আগত বেয়াকৈ চিনাকী দিয়া বা ব্যত্ত কৰাৰ অধিকাৰ নাই। শিক্ষক হিচাপে আপুনি প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ যোগাত্মক বা বিয়োগাত্মক গতিত থকা শিক্ষাক আৰু ভাল কৰিববৈলে আগুৱাই নিয়াৰ ক্ষমতা আছে। আপুনি নজনাবোৰে আপোনাৰ অন্তঃনিৰ্হিত দৃশ্যবোৰে বা ভুল মতামতাবোৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক কেনেকৈ সমানে শিকাব তাত বাধা আহিব। আপুনি আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত সমতা ৰাখিববৈলে কিছুমান ভাগ ল'ব পাৰে।

আপুনি শিক্ষাত সকলোকে অন্তৰ্ভূৰ্ক্ত কৰিববৈলে তিনিটা মূল নীতি (Three key principles to ensure you involve all in learning)

- লক্ষ্য কৰা ভাল শিক্ষকসকল হ'ল মনোযোগী বোধগম্য শক্তি থকা আৰু অনুভৱ শক্তি থকা ব্যক্তি। তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ পৰিবৰ্তনবোৰ লক্ষ্য কৰে। যদি আপুনি মনোযোগী হয়, আপুনি এজন ছাত্ৰই কিবা এটা ভাল কৰাটো কেতিয়া তেওঁলোকক সহায় লাগে আৰু কেনেকৈ তেওঁলোকে অন্যসকলৰ লগত সম্পৰ্ক কৰে ইত্যাদিবোৰ লক্ষ্য কৰিব। আপুনি আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বোধগম্য সলনি কৰিব পাৰে, যিটোৰে তেওঁলোকৰ ঘৰুৱা ঘটনাবোৰ বা অন্য বিষয়ত পৰিৰৱৰ্তনবোৰ প্ৰতিফলিত কৰিব। সকলোকে অন্তৰ্ভূৰ্ক্ত কৰাটোৰে বিচাৰে যে আপুনি দৈনন্দিন হিচাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল যিসকলে মনোযোগ দিব নোৱাৰে বা এটা সীমালৈকেহে মনোযোগ দিয়ে, তেওঁলোকক বিশেষ মনোযোগ দিয়াববৈলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰখা।

- নিজস্ব বিবেচনাৰ আলোকপাত-ভাৰতীয় নাগৰিক হ'ল সেইজন যিজনে অন্যজনৰ লগত সুখেৰে থাকিব পাৰে, তেওঁলোকৰ নিজস্ব বিবেচনা থাকে, নিজস্ব শক্তি আৰু দুৰ্বলতাবোৰ জানে, অন্য মানুহৰ লগত যোগাত্মক সম্পৰ্ক গঢ়িবলৈ ক্ষমতা থাকে আৰু চিনাকীসকলক পৰ্যায় ভাবেৰে সন্মান দিব জানে। তেওঁলোকে নিজেই নিজক আৰু অন্যসকলকো সন্মান জনাব জানে। শিক্ষক হিচাপে যুৱকসকলৰ নিজস্ব বিবেচনাবোৰৰ তেওঁলোকৰ ক্ষমতাবোৰৰ স্পষ্ট প্ৰভাৱ আপুনি দেখুৱাব পাৰে আৰু এইবোৰ প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ব্যক্তিগত বিবেচনা গঢ়াত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।
- শিথিলতা যদি আপোনাৰ শ্ৰেণীকোঠাৰ বিশেষ কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে দল বা ব্যক্তিগতভাৱে কিছু কাম নকৰে তেতিয়া আপুনি কামটো বন্ধ কৰি দিবলৈ বা আঁচনিটো সলনি কৰি দিবলৈ পৰিকল্পনা কৰিব। শিথিলতাই আপোনাক মিলাপ্ৰীতি কৰাত সুবিধা দিবলৈ পৰিকলপনা কৰিব। শিথিলতাই আপোনাক মিলাপ্ৰীতি কৰাত সুবিধা কৰিব যাতে আপুনি সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বহুত ভালকৈ অন্তৰ্ভূক্ত কৰিব পাৰে।

আপুনি সকলো সময়তে ব্যৱহাৰ কৰি থকা প্ৰতিক্ৰিয়াবোৰ (Approaches you can use all the time)

- **আপোনাৰ ব্যৱহাৰৰ নমুনা ঃ** আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উদাহৰণ হিচাপে সকলোকে ভাল ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ, জাতীয় দলক সন্মান কৰিবলৈ, সকলো ধৰ্ম বা লিংগক সন্মান কৰিবলৈ দেখুৱাব। সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সন্মান দিয়া আৰু আপোনাৰ শিক্ষণ জৰিয়তে এইটো স্পষ্ট কৰিব লাগে যে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে সমানে মূল্য দিব লাগে। তেওঁলোক সকললোৰে দায়িত্ববোধৰ ওপৰত কথা ক'ব, যেতিয়া প্ৰয়োজন হ'য় তেওঁলোকৰ মতামত ল'ব আৰু তেওঁলোকৰ শ্ৰেণীকক্ষৰ দায়িত্ব ল'বলৈ তেওঁলোকক উৎসাহিত কৰিব এনেধৰণৰ কামৰ জৰিয়তে যিবোৰে সকলোকে সহায় কৰিব।
- **অধিক আশাবোৰ ঃ** দক্ষতা কেতিয়াও দৃঢ় নহয়, সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শিকিব পাৰে যদি সঠিক সহায় পায় তেতিয়া উন্নতি কৰিব পাৰে। যদি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে আপুনি শ্ৰেণীত কৰা কামটো বুজিবলৈ জটিল পায়, তেতিয়া কৰি ন'লব যে তেওঁলোকে কেতিয়াও বুজি নাপাব। শিক্ষক হিচাপে আপোনাৰ ভূমিকা হ'ল প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শিকত কেনেকৈ আটাইতকৈ ভালদৰে আপুনি কাম কৰিব, যদি আপোনাৰ শ্ৰেণীকক্ষৰ সকলোৰে অধিক আশা থাকে, আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অতি কমেও ধৰি ল'ব যে যদি তেওঁলোক বোধগম্য হয় তেতিয়াহে তেওঁলোকে শিকিব পাৰিব। অধিক আশাবোৰ ব্যৱহাৰও প্ৰয়োগ কৰা উচিত। আশাবোৰ স্পষ্টভাৱে নিশ্চিত হোৱা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এজনে আনজনৰ প্ৰতি সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰিব।
- **আপোনাৰ শিক্ষণেৰে বেলেগ বেলেগ গঢ় লোৱা ঃ** ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে বেলেগ বেলেগ ধৰণেৰে শিকিব পাৰে। কিছুমানে লিখিবলৈ ভাল পায়, অন্যসকলে তেওঁলোকৰ ধাৰণাবিলাকক সন্মান জনাবলৈ ছবি আঁকি বা মনৰ মানচিত্ৰ তৈয়াৰ কৰাত আগস্থান দিয়ে। কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰী ভাল শুনোতা হয় কিছুমানে তেওঁলোকৰ ধাৰণাৰ ওপৰত কথা ক'বলৈ দিয়া সুযোগবোৰৰ পৰাও বহুত শিকে। আপুনি সকলো সময়তে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক প্ৰয়োজন সাপেক্ষে ল'ব নোৱাৰে কিন্তু আপোনাৰ শিক্ষণত বেলেগ বেলেগ ধৰণেৰে জড়িত কৰিব পাৰে আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক তেওঁলোকে ল'ব পৰা কিছুমান শিকনীয় কাৰ্য পচন্দ কৰিবলৈ সুযোগ দিব পাৰে।
- **শিকনক সকলোৰে জীৱনৰ লগত জড়িত কৰা ঃ** কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কাৰণে, তেওঁলোকৰ দৈনন্দিন জীৱনত সম্পৰ্ক নথকাখিনি উলিয়াবলৈ আপুনি তেওঁলোকক শিকিবৰ কাৰণে কি কি কয়, আপুনি এইবোৰ যেতিয়া সম্ভৱ হয় তাক নিশ্চিত কৰিবলৈ ব্যস্ত কৰিব পাৰে আপুনি তেওঁলোকৰ লগত খাপ খোৱাকৈ বিষয়টোও শিকনৰ সম্পৰ্ক ৰাখিব পাৰে আৰু সেইবোৰ আপুনি তেওঁলোকৰ নিজস্ব অভিজ্ঞতাৰ পৰা উদাহৰণ হিচাপে ল'ব পাৰে।
- **ভাষাৰ ব্যৱহাৰ ঃ** আপুনি ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাৰ ওপৰত সাৱধানেৰে ভাবক যোগাত্মক ভাষা ব্যৱহাৰ কৰক আৰু প্ৰশংসা কৰক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ঠাট্টা নকৰিব। তেওঁলোকৰ ব্যৱহাৰৰ ওপৰত সদায় ভাল মন্তব্য দিব আৰু তেওঁলোকক তোমালোকে আজি মোক বিৰক্ত কৰি আছা' এনেধৰণৰ ব্যক্তিগত কথা নক'ব আৰু ইয়াক প্ৰকাশ কৰিবলৈ এনেধৰণে ক'ব- 'মই আজি তোমাৰ ব্যৱহাৰবোৰ কিছু বিৰক্তিদায়ক হোৱা যেন পাইছো' তুমি মনোযোগ দিয়াত জটিল পোৱাৰ কিবা কাৰণ আছেনেকি?' কোনটো তুমি বেছি সহায়ক হ'ব বুলি ভাবিছা?

- **একেধৰণৰ প্ৰত্যাহ্বানবোৰ ঃ** এনেধৰণৰ সমলবোৰ বিচাৰক আৰু ব্যৱহাৰ কৰক যিবোৰে একেধৰণৰ নোহোৱা ছোৱালীবিলাকৰ ভূমিকাবোৰ দেখুৱায় বা বৈজ্ঞানিকৰ দৰে মহিলাৰ ভূমিকাৰ নমুনাবিলাকক দেখুৱাবলৈ বিদ্যালয়লৈ নিমন্ত্ৰণ দিয়ক আপোনাৰ নিজৰ একেধৰণৰ লিংগৰ প্ৰতি সচেতন হ'বলৈ চেষ্টা কৰক, আপুনি জানে যে ছোৱালীয়ে খেল খেলে আৰু ল'ৰাবোৰে গাড়ী চলায়, কিন্তু মাজে মাজে আমি এই পাৰ্থক্যবোৰ প্ৰকাশ কৰো মাত্ৰ এটাই কাৰণ যে আমি সমাজত কথা ক'বলৈ এইটোৱেই একমাত্ৰ পত্ৰ।
- **নিৰাপদ সৃষ্টি শিকনীয় পৰিবেশৰ আহ্বান ঃ** সকলোবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়েই নিৰাপত্তা বিচাৰে আৰু বিদ্যালয়লৈ আহে। আপুনি আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক পাৰস্পৰিক সন্মান আৰু প্ৰত্যেককৰে বন্ধুত্বমূলক ব্যৱহাৰৰ বাবে উদ্‌গনি দিব। কেনেকৈ বিদ্যালয় আৰু শ্ৰেণীকলৈ আহিব আৰু বেলেগ বেলেগ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ভাল পোৱাৰ অনুভৱ কৰিব- সেইবোৰ ভাবক, তেওঁলোকক ক'ত বহিবলৈ কোৱা উচিত ভাবক আৰু নিশ্চিত হওক যে যিবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী দৃশ্য বা শ্ৰব্যত দুৰ্বল বা শাৰীৰিকভাৱে অক্ষম তেওঁলোকক পাঠবোৰ যিধৰণে বহিলে বুজিব পাব পাৰে সেই ধৰণেৰে বহুৱাওক, পৰীক্ষা কৰক সেইসকলক যিসকল লাজকুৰীয়া বা সহজে হতবুদ্ধি সম্পন্ন, তেওঁলোকক সহজে অন্তৰ্ভূক্ত কৰিব পাৰে।

বিশেষ শিক্ষণীয় প্ৰতি্ৰ য়াবোৰ (Specific teaching approaches)

সকলোবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী অন্তৰ্ভূক্ত হোৱাত সহায় কৰিবলৈ বহুত বিশেষ শিক্ষণীয় প্ৰতি্ৰ য়া আছে। এইবোৰ অন্য মূল সমলসমূহত বহুলভাৱে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। কিন্তু এটা সৰু প্ৰস্তাৱনা ইয়াত দিয়া হৈছে।

- **প্ৰ.ন সোধা-** যদি আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক তেওঁলোকৰ হাতবোৰ ওপৰলৈ দাঙিবলৈ কয়, তেতিয়া সেই মানুহখিনিয়েই উত্তৰ দিব। উত্তৰবোৰ আৰু প্ৰশ্নবোৰ ভাবি সঁহাৰি জনাবৰ কাৰণে বহুত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক অন্তৰ্ভূক্ত কৰাবলৈ আৰু বেলেগ বেলেগ পথ আছে। আপুনি বিশেষ মানুহলৈ পোনা পোনিকৈ প্ৰ.ন দিব পাৰে আপুনি শ্ৰেণীটোত কোনে উত্তৰ দিব সিদ্ধান্ত লওক আৰু শ্ৰেণীটোৰ পিছৰ বা কাষত বহা ব্যক্তিক সোধক। যিসকল সন্মুখত বহি আছে তেওঁলোকতকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ভাবিবলৈ সময় দিয়ক আৰু বিশেষ ব্যক্তিৰ পৰা সঁহাৰি বিচাৰক। দৃঢ়তা জানিবলৈ যুৰীয়া বা দলগত কাৰ্য ব্যৱহাৰ কৰক যাতে আপুনি সম্পূৰ্ণ শ্ৰেণীটোৰ আলোচনাত সকলোকে অন্তৰ্ভূক্ত কৰাব পাৰে।
- **নিৰূপণ কৰা ঃ** গঠনযোগ্য নিৰূপণৰ কাৰণে কৌশলৰ পৰিসৰবোৰ বৃদ্ধি কৰক যিবোৰে আপোনাক প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ভালদৰে জনাত সহায় কৰিব, লুকাই থকা দক্ষতাবোৰ আৰু অসুবিধাবোৰ আপুনি উলিয়াই অনাটো প্ৰয়োজন। ধাৰণা কৰি কোৱাতকৈ গ্ৰহণযোগ্য নিৰূপণে আপোনাক সঠিক তথ্য দিব যিবোৰ নিশ্চিত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু তেওঁলোকৰ ক্ষমতাৰ ওপৰত তথ্যযোগ্য মতামত সহজে পাব পাৰি। আপুনি তেতিয়া তেওঁলোকৰ ব্যক্তিগত প্ৰয়োজনীয়তাক সঁহাৰি জনাবলৈ এটা ভাল স্থান পাব।
- **দলগত কাৰ্য আৰু যুৰীয়া কাৰ্য ঃ** আপুনি আপোনাৰ শ্ৰেণীটো কেনেকৈ দলগতভাৱে ভাগ কৰিব বা কেনেকৈ যুৰীয়াভাৱে বনাব সাৱধানেৰে ভাবক। সকলোকে অন্তৰ্ভূক্ত কৰাৰ লক্ষ্য লওক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক। ইজনে সিজনক মূল্য দিবলৈ উৎসাহিত কৰক। নিশ্চিত কৰক যে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইজনে সিজনৰ পৰা শিকিবলৈ সুযোগ পায় আৰু তেওঁলোকে কি জানে তাৰ ওপৰত দৃঢ়তা বনায় কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ তেওঁলোকৰ ধাৰণাবোৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ আৰু সৰু সৰু দলত প্ৰায় সুধিবলৈ দৃঢ়তা বাঢ়িব। কিন্তু সম্পূৰ্ণ শ্ৰেণীটোৰ সন্মুখত কৰিবলৈ দৃঢ়তা নাথাকে।
- **পাৰ্থক্য ঃ** বেলেগ বেলেগ দলৰ কাৰণে বেলেগ বেলেগ কাম ল'লে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে তেওঁলোক ক'ত আছে আৰু কোনফালে কৰিব তাক আৰম্ভ কৰিবলৈ সহায় হ'ব, মুকলি কাৰ্য বনোৱাই সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক কৃতকাৰ্য হোৱাৰ সুযোগ দিব। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীলৈ তেওঁলোকৰ পচন্দৰ কাম দিলে ই তেওঁলোকৰ কামৰ নিজস্বতাটো অনুভৱ কৰাত সহায়ক হ'ব আৰু তেওঁলোকৰ নিজস্ব শিকনৰ কাৰণে দায়িত্ব ল'ব। ব্যক্তিগত শিকনত বহুত জটিলতা আছে বিশেষকৈ এটা বৃহৎ সংখ্যক শ্ৰেণীৰ কাৰণে আৰু জটিল হয়। কিন্তু বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ কাম আৰু কাৰ্যবিলাকৰ ব্যৱহাৰে এইবোৰ কৰিবলৈ সহজ কৰে।

সমল 2 ঃ পৃথকীকৰণৰ প্ৰতিফলন (Resource 2: Reflecting on diversity)

তালিকা R 2.1 পৃথকীকৰণৰ প্ৰতিফলন - খালিকৈ সজোৰা (কাৰ্য 4 চাওক)

ক	খ	গ	ঘ	ঙ
#	পৃথকীকৰণৰ ভাগ	ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শতকৰা হাৰ	শতকৰা হাৰ, স্থান, গ্ৰহণীয়, অংশগ্ৰহণকাৰী আৰু বিদ্যালয় আৰু ঘৰত অগ্ৰগতিৰ মূল্য নিৰূপণ	কৰ্মবোৰ মধ্যস্থতাবোৰ বা সহকৰ্মীসকলৰ সহযোগিতাৰ সৈতে

References/bibliography

Ainscow, M., Booth, T. and Dyson, A. (2006) *Improving Schools Developing Inclusion*. Abingdon: Routledge.

Artiles, A., Kozleski, E., Dorn, S. and Christensen, C. (2006).'Learning in inclusive education research: remediating theory and methods with a transformative agenda', *Review of Research in Education*, no. 30, pp. 65–108.

Causton-Theoharis, J. (2009) 'The golden rule of providing support in inclusive classrooms: support others as you would wish to be supported', *Teaching Exceptional Children*, vol. 42, no. 2, pp. 36–43.

De Silva, N.L. (2013) 'Inclusive pedagogy in light of social justice. special educational rights and inclusive classrooms: on whose terms? A field study in Stockholm suburbs', *European Journal of Education*, no. 48**,** pp. 419–35.

Drummond, M.J. and Hart, S. (2013) 'An alternative approach to school development: the children are the evidence', *Forum*, no. 55, pp. 121–32.

Florian, L. (2013) 'Preparing teachers to work with everybody: a curricular approach to the reform of teacher education', *Forum*, no. 55, pp. 95–101.

Gutierrez, K. and Correa-Chavez, M. (2006) 'What to do about culture?'*Lifelong Learning in Europe*, vol. 11, no. 3, pp. 152–9.

Kholofelo, C.M. and Frempong, G. (2014) 'The lived experiences of orphaned learners in South Africa: implications for the provision of quality education', *International Journal of Inclusive Education*, vol. 18, no. 7, pp. 686–97.

Liasidou, A. (2013) 'Bilingual and special educational needs in inclusive classrooms: some critical and pedagogic considerations', *Support for Learning*, vol. 28, no. 1, pp. 11–16.

Miles, S. and Singal, N. (2010) 'The education for all and inclusive education debate: conflict, contradictions or opportunities', *International Journal of Inclusive Education*, vol. 14, no. 1, pp. 1–15.

Tetler, S. and Baltzer, K. (2011) 'The climate of inclusive classrooms: the pupil perspective', *London Review of Education*, vol. 9, no. 3, pp. 333–44.

United Nations (1989) *The United Nations Convention on the Rights of the Child*. Available from: http://www.unicef.org.uk/Documents/Publication-pdfs/UNCRC_PRESS200910web.pdf (accessed 16 October 2014).

Acknowledgements

Except for third party materials and otherwise stated below, this content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence (http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/). The material acknowledged below is Proprietary and used under licence for this project, and not subject to the Creative Commons Licence. This means that this material may only be used unadapted within the TESS-India project and not in any subsequent OER versions. This includes the use of the TESS-India, OU and UKAID logos.

Grateful acknowledgement is made to the following sources for permission to reproduce the material in this unit:

Figure 1: © The Open University

Figure 2: cartoon, © unknown.

Every effort has been made to contact copyright owners. If any have been inadvertently overlooked the publishers will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

Video (including video stills): thanks are extended to the teacher educators, headteachers, teachers and students across India who worked with The Open University in the productions.